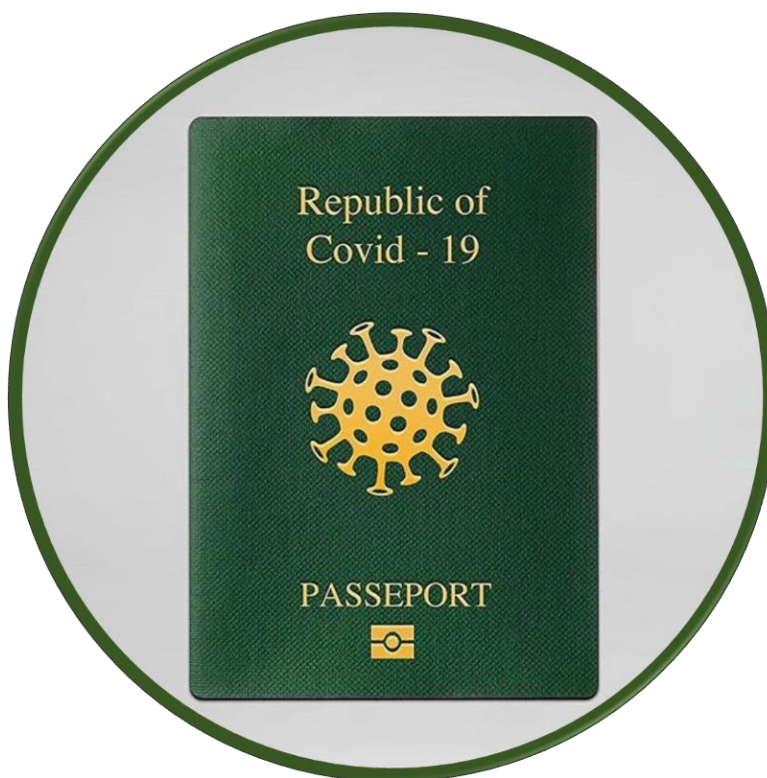

Διπλωματική εργασία

Η διπλωματία της παγκόσμιας υγείας στο επίκεντρο των διεθνών σχέσεων, υπό την σκιά του Covid-19

Ευστάθιος Γιαννακόπουλος

Επιβλέπων Καθηγητής : Νίκος Δεγεμετζόγλου

Αθήνα 2021

NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS

MEDICAL SCHOOL OF ATHENS: INTERNATIONAL MEDICINE, HEALTH CRISIS MANAGEMENT

MASTER THESIS

Global Health diplomacy at the centre of international relations, under the shadow of Covid-19

Post-graduate student: Eustathios Giannakopoulos

Athens 2021

Περίληψη

Λέξεις κλειδιά : Διπλωματία, Παγκόσμια υγεία, Διπλωματία της παγκόσμιας υγείας, Διεθνείς σχέσεις, Covid-19

Το τελευταίο διάστημα ο πλανήτης ζει στους ρυθμούς της πρωτοφανούς για την σύγχρονη εποχή, πανδημίας του Covid-19. Η νέα αυτή πραγματικότητα, εισήγαγε την ανθρωπότητα σε μια παγκόσμιας έκτασής, κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Τα συστήματα υγείας, σχεδόν σε όλον τον πλανήτη έφτασαν, και ανά περιπτώσεις ξεπέρασαν τα όρια τους, και ταυτόχρονα αναδείχθηκαν τα τρωτά σημεία των σύγχρονων κοινωνιών υπο συνθήκες έντονης, υγειονομικής μορφής πίεσης. Η πανδημία έθεσε ένα καινούργιο πλαίσιο αντιμετώπισης των προκλήσεων που έφερε μαζί της, καθώς όλα τα ζητήματα πλέον βρίσκονται κάτω από την σκιά του covid-19. Η καταπολέμησή του ιού και των επιπτώσεων που φέρει μαζί του αποτέλεσε, και συνεχίζει αποτελεί τον υπέρτατο στόχο όλων των ηγεσιών του πλανήτη. Από τον Φεβρουάριο του 2020 ως σήμερα οι διεθνείς σχέσεις κινούνται γύρω από αστερισμό της πανδημίας, και η διπλωματία της υγείας από απλός συμμετέχων της διπλωματικής διεργασίας, κατέστη πρωταγωνιστής. Στην παρούσα εργασία, αφού προσεγγίσουμε τα δυο βασικά μας εννοιολογικά εργαλεία, που είναι η έννοια της παγκόσμιας υγείας και η έννοια της διπλωματίας, θα εξετάσουμε την σύζευξη των δυο αυτών εννοιών, καθώς από την σύμπραξη τους προκύπτει η διπλωματία της παγκόσμιας υγείας. Έπειτα θα προσεγγίσουμε τις διεθνείς σχέσεις με βασικό εργαλείο την διπλωματία της υγείας και θα εξετάσουμε την λειτουργία της κατά την διάρκεια της πανδημίας. Επιπροσθέτως θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε μια γενική εικόνα της διπλωματίας της υγείας κατά την περίοδο αυτή, και έπειτα θα εστιάσουμε την προσοχή μας και θα αναλύσουμε με βασικό μας εργαλείο την παγκόσμια υγεία, τέσσερις μεγάλες πολιτικές οντότητες. Την ανερχόμενη υπερδύναμη και γενέτειρα του ιού, Κίνα, την πληγωμένη αλλά ακόμη με τα πρωτεία υπερδύναμη των ΗΠΑ, την «δύσκολη» Ευρωπαϊκή ένωση, και τέλος το θεωρητικά ισχυρότερο εργαλείο αντιμετώπισης της πανδημίας που κατέχουμε ως διεθνής κοινωνία, δηλαδή τον Παγκόσμιο οργανισμό υγείας. Ο σκοπός μας είναι να αποκτήσουμε μια γενική εικόνα για τις διεθνείς σχέσεις και την διπλωματία της υγείας την περίοδο του covid-19, και να οδηγηθούμε σε μερικά συμπεράσματα που σχετίζονται με την άσκηση της διεθνούς διπλωματίας την περίοδο αυτή. Τέλος, αντλώντας πληροφορίες από την ανάλυση στην οποία θα προβούμε θα προχωρήσουμε σε

κάποια γενικά συμπεράσματα αλλά και προβληματισμούς που προκύπτουν τόσο στο πεδίο των διεθνών σχέσεων όσο και αυτό της διπλωματίας της παγκόσμιας υγείας, με επίκεντρο πάντα τις επιπτώσεις του Covid-19.

Abstract

Key words: Diplomacy, Global Health, Global Health Diplomacy, National Relations, Covid-19

During the last period of time, the planet has been living at the pace of the covid-19 pandemic which is a unique situation for the modern era. This new reality introduced the whole humanity into new conditions, which the present generations had never experienced. Health systems, almost all over the planet reached and per case exceeded their limits, and at the same time the vulnerabilities of modern societies emerged revealing their inability to adapt into a large-scale health crisis. The covid-19 pandemic set a new framework for dealing with the challenges it brought with it. All issues are now under the shadow of covid-19 at both socio-economic and political level, and more specifically, from February 2020 until today international relations have been moving around a constellation of pandemic and that promoted health diplomacy from a simple participant to protagonist. In this paper, after approaching our two basic conceptual tools that are the concept of global health and the concept of diplomacy, we will consider the Union of these two concepts, as from their partnership arises the diplomacy of global health. Then we will approach international relations with the basic tool of Health Diplomacy and examine its functioning during the pandemic. In addition, we will try to look at an overview of health diplomacy during this period and focus our attention on 4 major entities. The rising superpower and birthplace of the virus, China, the US superpower that still has the lead in power, the European Union, and finally the functioning of the World Health Organization. Our aim is to obtain an overview of international relations and health diplomacy during the covid-19 period, and to draw some conclusions related to the exercise of international diplomacy during that period. Finally, on the basis of the analysis we will make, we will mention some current and future concerns that arise in the field of global health diplomacy.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
Μεθοδολογία.....	2
Κεφάλαιο 1: Παγκόσμια υγεία.....	4
1.1 Ορισμός παγκόσμιας υγείας.....	4
1.2 Βασικά χαρακτηριστικά και στόχοι της παγκόσμιας υγείας.....	5
Κεφάλαιο 2 : Δράσεις για την παγκόσμια υγεία	7
2.1 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	7
2.2 Παγκόσμια Ατζέντα Υγείας.....	9
Κεφάλαιο 3 : Διπλωματία	11
3.1 Η εξέλιξη της διπλωματίας	11
3.3 Η έννοια της ισχύος και μορφές διπλωματίας	16
Κεφάλαιο 4: Διπλωματία της παγκόσμιας υγείας.....	18
4.1 Μια σύντομη ανασκόπηση της διπλωματίας της υγείας.....	18
4.2 Διεθνής βοήθεια και διεθνής διπλωματία	19
4.3 Ορισμός της διπλωματίας της παγκόσμιας υγείας σήμερα	20
4.4 Μορφές διπλωματίας της υγείας : Βασική, πολυμερής και άτυπη διπλωματία	22
Κεφάλαιο 5 : Από την θεωρία στην πράξη, πρακτικές διπλωματίας της παγκόσμιας υγείας.....	24
5.1 Η διπλωματία των εμβολίων.....	24
5.2 Κουβανικός Ιατρικός Διεθνισμός – Κουβανική Ιατρική Διπλωματία	26
5.3 Το παράδειγμα του Έμπολα.....	27
Κεφάλαιο 6 : Ο Covid-19	29
6.2 Τοπικές και διεθνείς αντιδράσεις αντιμετώπισης του covid-19.....	30
6.3 Αναταράξεις διεθνών σχέσεων λόγω covid-19.....	32
Κεφάλαιο 7 : Διπλωματία της υγείας την περίοδο του covid-19 : Γενική εικόνα και περιπτώσιολογικές προσεγγίσεις.....	34
7.1 Ο ρόλος της Κίνας	36
7.2 Ο Ρόλος των ΗΠΑ	40
7.3 Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης	44
7.4 Ο ρόλος του Π.Ο.Υ	48
Κεφάλαιο 8 :Συμπεράσματα και προβληματισμοί για το μέλλον.....	50
8.1 Συμπεράσματα	50
8.2 Προβληματισμοί για το μέλλον	52

Εισαγωγή

Τον Νοέμβριο του 2008, στην επέτειο των 40 χρόνων λειτουργίας του διεθνούς κέντρου **John E. Fogarty**¹ ο πρόεδρος του ιδρύματος και ιατρός Roger Glass, απευθύνθηκε σε υγειονομικούς, οι οποίοι είχαν λάβει εκπαίδευση από τον φορέα, διατυπώνοντας τους τα εξής λόγια: «Δεν σκεφτόμουν ποτέ ότι είστε διπλωμάτες, αλλά στην πραγματικότητα είσαι η καλύτερη επίδειξη της αξίας της διεθνούς έρευνας στην δημιουργία σχέσεων με το εξωτερικό. » Στην συνέχεια συμπλήρωσε : «Η παγκόσμια διπλωματία υγείας λειτουργεί γεφυρώνοντας τα σύνορα που είναι πολύ δύσκολο να γεφυρωθούν με οποιοδήποτε άλλο μέσο»[1]. Λίγο μετά ο Dr Jim Kim (Πρώην διευθυντής του HIV/AIDS για τον ΠΟΥ) αφού υποστήριξε ότι η παγκόσμια υγεία είναι ηθική και επιτακτική ανάγκη, πρόσθεσε : «Πρέπει να επενδύσουμε στην παγκόσμια υγεία χωρίς συμφέρον και να διασφαλίσουμε ότι μπορούμε να σταματήσουμε την πανδημία γρίπης». "Είναι ζήτημα εθνικής ασφάλειας και είναι ένας τρόπος να ξαναχτίσουμε τη σχέση μας με τον υπόλοιπο κόσμο"[1].

Μερικά χρόνια μετά, στις 25 Σεπτεμβρίου του 2014 ο πρόεδρος Ομπάμα παραβρέθηκε σε συνάντηση, την οποία διοργάνωσαν τα Ηνωμένα Έθνη, με αφορμή την επιδημία του Έμπολα στην Αφρική. Έχοντας ο ίδιος κατανοήσει τον επερχόμενο κίνδυνο από μία τόσο επικίνδυνη ασθένεια, προέβη στις παρακάτω δηλώσεις : “ Αν η επιδημία –του Έμπολα- δεν σταματήσει τώρα, ο αριθμός όσων μολυνθούν θα ανέρχεται σε χιλιάδες. Αυτό θα επιφέρει τόσο βαθιές πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις αλλά και επιπτώσεις στην ασφάλεια όλων μας. Αυτή είναι λοιπόν μια επιδημία που δεν αποτελεί απλώς απειλή για την περιφερειακή ασφάλεια - είναι μια πιθανή απειλή για την παγκόσμια ασφάλεια, καθώς εάν αυτές οι χώρες καταρρεύσουν, εάν οι οικονομίες τους καταρρεύσουν, εάν οι άνθρωποι πανικοβληθούν θα υποστούμε τις επιπτώσεις ακόμα και αν δεν προσβληθούμε άμεσα με την ασθένεια.”[2,3]

Στις δύο πρώτες παραγράφους είδαμε πολύ συνοπτικά δύο από τις πιο ουσιώδεις προεκτάσεις του βασικού μας εννοιολογικού εργαλείου. Η διπλωματία της υγείας για μια μεγάλη πολιτική

¹ Το διεθνές κέντρο John E. Fogarty είναι από τα παλαιότερα κέντρα διεθνούς ιατρικής. Ιδρύθηκε από τον Αμερικανό πρόεδρο Lyndon Johnson το 1968 με σκοπό να υποστηρίξει την διεθνή ιατρική έρευνα και να εκπαιδεύσει ερευνητές από όλο τον κόσμο. <https://www.fic.nih.gov/>

οντότητα όπως είναι οι ΗΠΑ, λειτουργεί τόσο ως μέσο προστασίας της εθνικής ασφάλειας όσο και διπλωματικό εργαλείο που σκοπό έχει την βελτίωση της σχέσης των ΗΠΑ με τον υπόλοιπο κόσμο.

Πέρα από την άποψη των παραπάνω σημαντικών για την παγκόσμια υγεία προσώπων, τα τελευταία χρόνια κύκλοι από το περιβάλλον της παγκόσμιας υγείας προσπαθούν να αναδείξουν την διπλωματία της παγκόσμιας υγείας ως σημαντικό πεδίο έρευνας και δράσης[4]. Η πανδημία του covid-19 λειτούργησε ως προειδοποιητική σειρήνα στα αυτιά της διεπιστημονικής κοινότητας του κλάδου και τονίστηκε όσο ποτέ ανάγκη να επιταχύνουμε τις διαδικασίες έτσι ώστε να αποκτήσει τόσο η κοινωνία των πολιτών, όσο και οι κρατικές και διακρατικές οντότητες, την πλήρη συνείδηση των επιπτώσεων που έχει η παρουσία και οι δράσεις τους στο παγκόσμιο γίγνεσθαι και ιδιαίτερα στον τομέα της υγείας.

Το πρόβλημα που προκύπτει στην προσπάθεια αυτή, έγκειται στο γεγονός ότι πολλές έννοιες που σχετίζονται με την διπλωματία της παγκόσμιας υγείας δεν έχουν ακόμα αποσαφηνιστεί και ούτε προβλέπεται να συμβαίνει άμεσα. Αυτό συμβαίνει διότι η δια τομεακή και διεπιστημονική πλευρά του ζητήματος όσο θετική και αν είναι, λόγω των πολύ-επίπεδων λύσεων που δίνει, καλείται να ξετυλίξει ένα κουβάρι εννοιών που δεν είναι άμεσα κατανοητές, σε όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην εν λόγω διαδικασία. Το γεγονός αυτό όμως δεν μας εμποδίζει να βρίσκουμε κοινά σημεία τομής, τα οποία με την σειρά τους μας οδηγούν στον σχεδιασμό μιας κοινής γραμμής αντιμετώπισης ζητημάτων παγκόσμιας υγείας.

Η διπλωματία της παγκόσμιας υγείας είναι ήδη σε εφαρμογή και έχει καταφέρει σημαντικά επιτεύγματα. Το πιο λαμπρό ίσως από αυτά είναι ο τρόπος που συνεργάστηκαν διάφοροι παγκόσμιοι φορείς και σχημάτισαν αυτό που ονομάζουμε σήμερα διπλωματία των εμβολίων [5]. Η πανδημία του Covid-19, επηρέασε σημαντικά τις διεθνείς σχέσεις και την ίδια στιγμή, έφερε στο επίκεντρο της πολιτικής και κοινωνικής δραστηριότητας την διπλωματία της υγείας [6].

Μεθοδολογία

Στην προσπάθεια μας να προσεγγίσουμε το βασικό ερευνητικό ερώτημα της εργασίας μας, το οποίο έχει ως στόχο να εξετάσει την διπλωματία της παγκόσμιας υγείας στο επίκεντρο των διεθνών σχέσεων την περίοδο της πανδημίας του covid-19, θα πατήσουμε πάνω σε δυο βασικούς

πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας, θα αναδειχθεί από τη προσέγγιση δυο βασικών μας εννοιών οι οποίες είναι, η «παγκόσμια υγεία» και η «διπλωματία». Θα ξεκινήσουμε με τον ορισμό της παγκόσμιας υγείας και έπειτα θα επικεντρωθούμε στα βασικά χαρακτηριστικά του. Το δεύτερο βήμα θα είναι να προσπαθήσουμε να αναδείξουμε την σημαντικότητα του κλάδου της παγκόσμιας υγείας. Αυτό θα προσπαθήσουμε να το επιτύχουμε κάνοντας αναφορά σε δύο βασικές δράσεις παγκόσμιας κλίμακας, που στόχο έχουν την είτε την προστασία της υγείας, είτε την επίτευξη μιας κατάστασης κατά την οποία η ανθρωπότητα θα επιτύχει ένα καλύτερο επίπεδο υγείας για όλους. Αυτό το κομμάτι θα μας επιτρέψει να δούμε την πρακτική εφαρμογή του θεωρητικού σκέλους, και θα υποστυλώσει την θέση μας, δηλαδή την πεποίθηση ότι η παγκόσμια υγεία και η επίτευξή της, αποτελεί πράγματι, ένα ζήτημα παγκόσμιου ενδιαφέροντος. Κατόπιν θα προσπαθήσουμε εν συντομία να περιγράψουμε την έννοια της διπλωματίας και πως αυτή προσαρμόστηκε στην εκάστοτε εποχή, ανάλογα της συνθήκης που επικρατούσαν σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Από την σύζευξη των δυο παραπάνω εννοιών θα οδηγηθούμε στην «σύνθεση» του βασικού μας εννοιολογικού εργαλείου που δεν είναι άλλο από την διπλωματία της παγκόσμιας υγείας. Στο κομμάτι αυτό θα τεθούν και θα γίνει προσπάθεια να απαντηθούν τα παρακάτω ερωτήματα. Τί είναι ή διπλωματία της παγκόσμιας υγείας, πως ορίζεται και ποιες μορφές μπορεί να πάρει;

Ο δεύτερος πυλώνας μας θα πατήσει πάνω στην πανδημία του covid-19 και αφού εξετάσουμε το πως επηρεάστηκαν οι διεθνείς σχέσεις από αυτό το γεγονός, θα επικεντρωθούμε στην διπλωματία της υγείας. Σε πρώτη φάση θα σκιαγραφήσουμε μια γενική εικόνα της διπλωματίας της υγείας και σε δεύτερο χρόνο θα επικεντρωθούμε σε κάποιες περιπτώσιολογικές αναφορές. Εν προκειμένω θα προσεγγίσουμε τις δράσεις και τα ιδιαίτερα στοιχεία που χαρακτήρισαν τις διπλωματικές κινήσεις σε τέσσερις σημαντικές πολιτικές οντότητες. Την Κίνα, ως «μητέρα» της πανδημίας, τις ΗΠΑ, ως η πλέον αναγνωρισμένη παγκόσμια δύναμη, την Ευρωπαϊκή Ένωση, ως ένας θεσμός που δοκιμάζεται από την οικονομική κρίση του Νότου, και θα κλείσουμε με μια επισκόπηση των κινήσεων της μεγάλης ελπίδας της ανθρωπότητας, του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Να σημειωθεί εδώ ότι θα επικεντρωθούμε στον πρώτο χρόνο της πανδημίας και στις προσπάθειες ανάκαμψης και αντιμετώπισης των πρώτων φάσεων της πανδημίας.

Κεφάλαιο 1: Παγκόσμια υγεία

1.1 Ορισμός παγκόσμιας υγείας

Θα ξεκινήσουμε το παρόν πόνημά προσπαθώντας να προσεγγίσουμε την έννοια της παγκόσμιας υγείας. Μια πλειάδα μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας έχουν χαρακτηρίσει τον κλάδο της παγκόσμιας υγείας σαν «Το ξεκίνημα μιας νέας εποχής»[7]. Ο χαρακτηρισμός αυτός όσο βαρύγδουπός και αν ακούγεται δικαιώθηκε από την πρόσφατη ιστορική συγκυρία, της παγκόσμιας έκτασης κρίσης υγείας που επέφερε η πανδημία του Covid-19.

Ας ξεκινήσουμε να ξετυλίγουμε το κουβάρι της δύσκολης προσέγγισης της έννοιας της, παγκόσμιας υγείας με ορισμούς από δύο διακεκριμένους ερευνητές του χώρου. Ο ιατρός, καθηγητής και αντιπρόεδρος στο πρόγραμμα της παγκόσμιας υγείας του Emory University, Jeffrey Koplan², ορίζει την παγκόσμια υγεία ως: «μια περιοχή μελέτης, έρευνας και πρακτικής που δίνει προτεραιότητα στη βελτίωση της υγείας και την επίτευξη ισότητας υγείας για όλους τους ανθρώπους παγκοσμίως »[7]. Η έννοια αυτή διακατέχεται από επιστημονική και ανθρωπιστική χροιά δίνοντας έμφαση σε επιστημονικά χαρακτηριστικά (μελέτη, έρευνα, πρακτική) με απώτερο σκοπό την παγκόσμιας κλίμακας ισότητα στο κομμάτι της υγείας.

Μια διαφορετική ερμηνεία είναι αυτή της Γερμανίδας πολιτικού επιστήμονα Ilona Kickbusch³ η οποία επηρεασμένη από την οπτική των κοινωνικών επιστημών ερμηνεύει την παγκόσμια υγεία ως : «Τα θέματα υγείας που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα και τις κυβερνήσεις και καλούν τις παγκόσμιες δυνάμεις σε δράσεις που καθορίζουν την υγεία των ανθρώπων »[7].

Η Kichbusch ως πολιτικός επιστήμονας εντάσσει στο πεδίο της παγκόσμιας υγείας πολιτικές προεκτάσεις και εισάγει τις έννοιες «σύνορα» και «κυβερνήσεις». Αυτές οι δυο έννοιες είναι κατεξοχήν πολιτικές και εμπεριέχουν σχέσεις εξουσίας ανάμεσα σε φορείς οι οποίοι πρέπει να «δράσουν» για να καθορίσουν «θετικά» την υγεία των ανθρώπων.

² Ο Jeffrey Koplan είναι ιατρός και επιδημιολόγος, με θητεία στον προεδρικό θώκο του Κέντρου Ελέγχου και πρόληψης νοσημάτων των ΗΠΑ (CDC).

³ Η Ilona Kickbusch είναι Γερμανίδα πολιτικός επιστήμονας με μεγάλη συμβολή σε ζητήματα παγκόσμιας υγείας.

1.2 Βασικά χαρακτηριστικά και στόχοι της παγκόσμιας υγείας

Ας προσπαθήσουμε να συνοψίσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά της παγκόσμιας υγείας συνδυαστικά με βάση τους δυο παραπάνω ορισμούς και των ερμηνειών που επιδέχονται:

1. Η παγκόσμια υγεία σπάει το φράγμα των συνόρων. Τα σύνορα διατηρούν την πολιτική τους υπόσταση αλλά η παγκόσμια υγεία είναι ένας μέγεθος που τα ξεπερνά.
2. Η Παγκόσμια υγεία προϋποθέτει την συνεργασία. Πέρα από την ικανότητα ασθενειών να ξεπερνούν τα σύνορα, οι χώρες μπορούν να μάθουν η μια από την άλλη μέσα από την εμπειρία και τις καλές πρακτικές. Τα ζητήματα που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε δεν ξεπερνούν απλά τα σύνορα αλλά είναι τόσο πολύπλοκα που υπάρχει ανάγκη για συνεργασία τόσο πολυτομεακά όσο και διεπιστημονικά.
3. Η Παγκόσμια υγεία έχει ως βασικό στόχο να επιτύχει την καθολική πρόσβαση στην υγεία ανεξάρτητα σε πια χώρα, φυλή ή κοινωνική ομάδα ανήκουν τα υποκείμενα. Το μοντέλο της παγκόσμιας υγείας αντιτίθεται εξ ορισμού σε κάθε ενδεχόμενο αποκλεισμού καθώς μιλάει για «ισότητα».

Σε δεύτερο χρόνο ας εξετάσουμε μια πτυχή της παγκόσμιας υγείας που δεν είναι εύκολα διακριτή στους παραπάνω ορισμούς αλλά αποτελεί απαραίτητο βήμα για να κατανοήσουμε την έννοια της παγκόσμιας υγείας στην ολότητα της. Η παγκόσμια υγεία έχει ως στόχο να καταπολεμήσει όλες τις μορφές που οδηγούν στην μη υγιή κατάσταση, είτε αυτές είναι μεταδιδόμενες είτε μη μεταδιδόμενες ασθένειες. Την ίδια στιγμή προσπαθεί μέσα από δια επιστημονικές μεθόδους να εντοπίσει τους αλληλοεπιδρώντες εκείνους παράγοντες που καθορίζουν το επίπεδο υγείας ενός ατόμου και το προφίλ των ασθενειών του[8]. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ) οι παράγοντες αυτοί ονομάζονται προσδιοριστές της υγείας και χωρίζονται στις εξής κατηγορίες. 1) Το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, 2) το φυσικό περιβάλλον και τα 3) ατομικά χαρακτηριστικά και συμπεριφορές του ατόμου. Η παγκόσμια υγεία λοιπόν είναι ένα πεδίο με έντονες κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις. Η επίτευξη των στόχων της, δεν περνάει μόνο μέσα

από ιατρικές και τεχνολογικές πρακτικές αλλά και από δομές και υπερδομές που σχετίζονται με την πολιτική και με τις ευρύτερες σχέσεις εξουσίας. Ο απώτερος στόχος της παγκόσμιας υγείας, περνάει δηλαδή από ένα δαιδαλώδες σύστημα κοινωνικών και πολιτικών παραγόντων οι οποίοι σχηματίζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο οι άνθρωποι διαμορφώνουν το επίπεδο της υγείας τους.[9].

Ένας πολύ περιεκτικός ορισμός της παγκόσμιας υγείας, που συνοψίζει τα περισσότερα ζητήματα που αναφέραμε στο παρόν κεφάλαιο είναι ο ακόλουθος: «Η παγκόσμια υγεία είναι ένας τομέας πρακτικής, έρευνας και εκπαίδευσης που εστιάζεται στην υγεία και στις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές δυνάμεις που τη διαμορφώνουν παγκοσμίως. Το ακαδημαϊκό πεδίο αυτό έχει μια ιστορική σχέση με τις ξεχωριστές ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών, αλλά ασχολείται επίσης με θέματα που σχετίζονται με την υγεία που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα αλλά και με τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης. Είναι ένα διεπιστημονικό πεδίο, το οποίο συνδυάζει προοπτικές από τις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες και ως απώτερο σκοπό έχει να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε τις κοινωνικές σχέσεις, τις βιολογικές διαδικασίες και τις τεχνολογίες που συμβάλλουν στη βελτίωση της υγείας παγκοσμίως».[10]

Εικόνα 1 Παγκόσμια υγεία

Κεφάλαιο 2 : Δράσεις για την παγκόσμια υγεία

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει αναφορά σε δύο δράσεις ευρείας κλίμακας οι οποίες έχουν ως στόχο έμμεσα η άμεσα την δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης. Και στις δύο συναντάμε ευρείς αναφορές σε ζητήματα που σχετίζονται με την επίτευξη της υγιούς κατάστασης και της αποτροπής της ασθένειας, η των συνθηκών που οδηγούν σε μη υγιή κατάσταση. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι αυτές οι δύο δράσεις είναι αποτέλεσμα εκούσιας ή ακούσιας διπλωματικής δραστηριότητας, καθώς για την «γέννηση» τους και την διαπραγμάτευση των όρων που τις κατέστησαν εφικτή την δημιουργία και την εφαρμογή τους ενεπλάκησαν κράτη, διακρατικοί οργανισμοί και σε ορισμένες περιπτώσεις μέλη της παγκόσμιας κοινωνίας των πολιτών. Τέτοιου μεγέθους συμφωνίες τις περισσότερες φορές διεγείρουν σημαντικές προκλήσεις, τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην πραγμάτωση τους καθώς δια πλέκονται τόσο κρατικά συμφέροντα όσο και συμφέροντα ισχυρών ιδιωτικών οικονομικών παραγόντων.

2.1 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

Τον Σεπτέμβρη του 2015 στην «Διάσκεψη Κορυφής για την Ανάπτυξη» (“United Nations Sustainable Development Summit), τα 193 κράτη μέλη του ΟΗΕ υιοθέτησαν ψηφίζοντας υπέρ ομόφωνα την νέα ατζέντα του οργανισμού για την βιώσιμη ανάπτυξη με ορίζοντα το έτος 2030. Η ατζέντα αυτή είναι η συνέχεια και η εξέλιξη των «Αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας» δείχνοντας έμπρακτα το ενδιαφέρον των ηγεσιών του πλανήτη να υπάρξει ένα πλάνο το οποίο θα επιλύει μια σειρά ζητημάτων που ξεκινούν από την αντιμετώπιση της φτώχειας και φτάνουν ως την αντιμετώπιση του νούμερο ένα κινδύνου που καλείτε να αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα, την κλιματική αλλαγή [11–13] .

Οι δεκαεπτά στόχοι είναι οι εξής:

- Μηδενική φτώχεια
- Μηδενική πείνα
- Καλή υγεία και ευημερία
- Ποιοτική εκπαίδευση
- Ισότητα των φύλων

- Καθαρό νερό και αποχέτευση
- Φτηνή και καθαρή ενέργεια
- Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη
- Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές
- Λιγότερες ανισότητες
- Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες
- Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή
- Δράση για το κλίμα
- Ζωή στο νερό
- Ζωή στη στεριά
- Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί
- Συνεργασία για τους στόχους[12]

Εικόνα 2 Το logo των sustainable development goals

Ύστερα από μια απλή ανάγνωση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης μπορούμε να προβούμε σε δυο βασικά συμπεράσματα. Σε πρώτη φάση είναι εμφανές ότι σχεδόν όλοι οι στόχοι σχετίζονται με

ζητήματα που άπτονται στο πεδίο της παγκόσμια υγείας, αφού όταν δεν έχουν επιδιώκουν να προωθήσουν σκοπούς που βελτιώνουν την υγεία, έχουν πρόθεση να καταπολεμήσουν βλαπτικούς παράγοντες που οδηγούν στην απουσία της υγιούς κατάστασης. Για παράδειγμα η φτώχεια σχετίζεται άμεσα με της έλλειψη υγείας, όπως και η πείνα. Θα μπορούσαμε λοιπόν να ισχυριστούμε ότι οι στόχοι για την βιώσιμη ανάπτυξη στην ουσία είναι στόχοι που στον πυρήνα τους εξυπηρετούν τους ίδιους σκοπούς με το πεδίο της παγκόσμιας υγείας.

Το δεύτερο συμπέρασμα στο οποίο οδηγούμαστε είναι ότι οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης είναι μια παγκόσμια κίνηση η οποία εμπλέκει ένα πλήθος πολιτικών παραγόντων, άρα παραγόντων που είναι φορείς εξουσίας. Η επίτευξη των τόσο σημαντικών στόχων που ξεκινούν από το ανθρωπιστικό μήνυμα της μείωσης της φτώχειας και φτάνουν ως τον μελλοντικό κίνδυνο της μη βιώσιμης γης που θα επέλθει μέσα από την κλιματική αλλαγή, περνούν μέσα από ένα πολυσχιδές σύστημα σύγκρουσης εξουσιών και συμφερόντων.

Αυτό το γεγονός μετατρέπει την επίτευξη των βιώσιμων στόχων πολύ σε μια πολυδαίδαλη διαδικασία η οποία μπορεί ανά πάσα στιγμή να εκτραπεί. Υπάρχουν στιγμές που οι στόχοι συγκρούονται πάνω σε τοίχους με θρησκευτική, εθνικιστική, οικονομική αλλά και κοινωνική θωράκιση και η διπλωματία είναι το βασικό εργαλείο για την επίλυση τέτοιων ζητημάτων, όπως παράδειγμα η άρνηση που δείχνουν οι φορείς στην λατινική Αμερική σχετικά με το ζήτημα των εκτρώσεων. Επομένως η παγκόσμια υγεία περνάει μέσα από την διπλωματία ως μέσο επίτευξης των στόχων που θέτει[14].

2.2 Παγκόσμια Ατζέντα Υγείας

Τον Φεβρουάριο του 2014, 44 χώρες, σε συνεργασία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών, τον Παγκόσμιο Οργανισμό για την υγεία των ζώων και την Ευρωπαϊκή Ένωση εγκαινίασαν την Παγκόσμια Ατζέντα Υγείας (GHSA). Η Παγκόσμια Ατζέντα για την Ασφάλεια της Υγείας (GHSA) είναι μια προσπάθεια που θα μπορούσαμε να την εντάξουμε όπως θα δούμε στην πορεία, στην πολυμερή διπλωματία της παγκόσμιας υγείας. Η GHSA είναι μια συνεργασία εθνών, διεθνών οργανισμών και της κοινωνίας των πολιτών που σκοπό έχει να επιταχύνει την πρόοδο προς έναν κόσμο ασφαλή, και να τον

θωρακίσει από τις απειλές μολυσματικών ασθενειών. Επιπλέον σκοπό έχει να προωθήσει την παγκόσμια ασφάλεια της υγείας ως διεθνή προτεραιότητα και να χαράξει ένα πλάνο προς την πλήρη εφαρμογή του σχεδίου αυτού.

Ορισμένα αξιοσημείωτα “πενταετή στοιχεία δράσης” περιλαμβάνουν:

- Διεξαγωγή δραστηριότητας ανοσοποίησης ρουτίνας
- Εφαρμογή evidence based παρακολούθησης των περιπτώσεων
- Επίτευξη και τεκμηρίωση του εμβολιασμού των εργαζομένων στον τομέα της υγείας[15]

Η παγκόσμια ατζέντα υγείας, δημιουργήθηκε ως απορία μια σειράς από μολυσματικές ασθένειες που χτύπησαν τον πλανήτη τα τελευταία είκοσι χρόνια, όπως ο SARS το 2002, η γρίπη H1N1 το 2009, ο MERS-CoV το 2012, η γρίπη H7N9 το 2013 και ο Έμπολα το 2014. Αν και ο παρών οργανισμός δεν μπόρεσε -δικαιολογημένα- λόγω μια σειράς από λόγους του να αποτρέψει την πανδημία του Covid-19, δικαίωσε την ανάγκη ύπαρξης και ενίσχυσης των δράσεων του.

Εικόνα 2 Το logo της Global Health Security agenda

Κεφάλαιο 3 : Διπλωματία

3.1 Η εξέλιξη της διπλωματίας

Η δεύτερη έννοια με την οποία θα καταπιαστούμε για να μπορέσουμε να οδηγηθούμε στην σύνδεση των δυο βασικών μας εργαλείων είναι η έννοια της διπλωματίας. Όπως συμβαίνει συχνά με πρακτικές που εφευρεθήκαν και λειτούργησαν σε διαφορετικές τομές της ιστορίας, έτσι και η διπλωματία δεν μένει ανεπηρέαστη από τις ιστορικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές. Πως θα μπορούσε άλλωστε μια διαδικασία που ιστορικά ευρήματα μας οδηγούν στην Αίγυπτο του 14^{ου} αιώνα προ Χριστού[16] να παρουσιάζει την ίδια μορφή και περιεχόμενο με γεγονότα που συμβαίνουν στην εποχή ενός κόσμου τόσο «μεγάλου» λόγω πληθυσμού και γεωγραφικής έκτασης, αλλά και την ίδια στιγμή «μικρού» λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας, της επικοινωνίας και των μεταφορών.

Σε πρώτη φάση πρέπει να αναγνωρίσουμε τις μεγάλες κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που συνέβησαν στην παγκόσμια σκηνή και ιδιαίτερα στην Ευρώπη και μας οδήγησαν στον λεγόμενο μετα-εθνικισμό (post-nationalism)[17]. Το έθνος κράτος πλέον δεν είναι η μοναδική ισχυρή πολιτική οντότητα ούτε βέβαια έχει καταργηθεί. Πολιτικά συνυπάρχει με διάφορες άλλες πολιτικές οντότητες όπως για παράδειγμα οι υπερεθνικοί οργανισμοί, (Ευρωπαϊκή Ένωση) οι οποίοι πιέζουν εξωτερικά την εξουσία και ασκούν ιδιαίτερη επιρροή στις εθνικές πολιτικές. Επίσης έχει αλλάξει ολοκληρωτικά το οικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης έχει τροποποιήσει τις προτεραιότητες των κρατών καθώς η ευημερία τους και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν περνούν από πολύμορφα κανάλια ισχύος και εξουσίας τα οποία οφείλουν να λαμβάνουν υπόψιν, σε κάθε τους κίνηση [18]. Τρίτον και σημαντικό παράγοντα αποτελεί η ανάδειξη της κοινωνίας των πολιτών σε φορέα εξουσίας [19]. Έτσι λοιπόν πλέον το έθνος κράτος δεν δέχεται πιέσεις μόνο στο από εξωτερικούς παράγοντες, στο πρόσωπο διεθνών οργανισμών αλλά και εσωτερικά μέσα από οργανωμένες κοινωνικές ομάδες. Η συμμετοχή στην πολιτική και στο πολιτικό παιχνίδι με την ευρεία έννοια, δεν αφορά μόνο τα πολιτικά κόμματα αλλά και την κοινωνία των πολιτών που, δημιουργώντας κανάλια πίεσης είναι σε θέση να επηρεάζουν και να διαμορφώνουν πολιτικές στο πιο υψηλό επίπεδο. Η χρήση του εργαλείου της διπλωματίας είναι απαραίτητο για να βρεθούν οι κατάλληλες ισορροπίες και να κερδίσει η κάθε πλευρά -στον βαθμό του εφικτού- την προάσπιση των συμφερόντων της. Η διπλωματία λοιπόν,

ακολούθησε μια εξελικτική πορεία, και ως εργαλείο προσαρμόστηκε στις συνθήκες που καλούταν να εξυπηρετήσει. Από την απόλυτη ηγεμονία του έθνους κράτους, περάσαμε στην εποχή της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, των διεθνών οργανισμών και της ισχυρής κοινωνίας των πολιτών, που είναι παρόν σε δημοκρατικά καθεστώτα.

Εικόνα 3 Δυναμικές που ασκούν πίεση στην πολιτική οντότητα του κράτους

3.2 Ο ορισμός της διπλωματίας

Ας ξεκινήσουμε το επόμενο βήμα δίνοντας μια απλή απόδοση του όρου διπλωματία με την βοήθεια του παρακάτω ορισμού : «Διπλωματία είναι η καθιερωμένη μέθοδος επηρεασμού των αποφάσεων και της συμπεριφοράς των ξένων κυβερνήσεων και των λαών μέσω του διαλόγου, της διαπραγμάτευσης και άλλων μέτρων χωρίς πόλεμο ή βία.[20] Όπως είδαμε όμως παραπάνω πλέον

η διπλωματία δεν ασκείται μόνο σε επίπεδο κυβερνήσεων. Φορείς που ασκούν διπλωματία είναι [21–24] :

1. Κρατικοί φορείς
2. Διακυβερνητικοί Οργανισμοί
3. Μη Κυβερνητικές οργανώσεις/Κοινωνία των πολιτών
4. Ιδιωτικοί φορείς
5. Διασημότητες

Εικόνα 4 : Φορείς που ασκούν διπλωματία

Η διπλωματία λοιπόν πλέον είναι μια διαφορετική έννοια με διαφορετικούς στόχους. Δεν καλείτε αποκλειστικά να επιλύσει μόνο διακρατικά ζητήματα ούτε μοναδικό στόχο έχει να προωθήσει την ατζέντα κρατών. Επιπροσθέτως οι απειλές για τα κράτη στην σύγχρονη εποχή ξεπερνούν τα σύνορα και είναι είτε αποκλειστικά είτε ως ένα βαθμό επιλύσιμα μόνο δια μέσου της συνεννόησης και της συνεργασίας.

Εδώ είναι ορθό να αναφερθούμε σε δυο σημαντικούς όρους που διαμορφώνουν με την σειρά τους την γενική έννοια της διπλωματίας. Στον όρο της δημόσιας διπλωματίας και στον όρο της νέας διπλωματίας.

Η δημόσια διπλωματία αντικατοπτρίζει την οργανωμένη έκφραση τόσο των αξιών όσο και των συμφερόντων της κοινωνίας. Συμφέροντα που πολλές φορές έρχονται σε σύγκρουση. Η πολιτική κοινωνία, πλέον αποτελεί ένα πεδίο ζεύξης της μορφής των σχέσεων που παίρνει η αλληλεπίδραση του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών, υπο την παράλληλη επίβλεψη του διεθνούς βλέμματός. Η εξωτερική επίβλεψη μπορεί να γίνεται τόσο από επίσημα κράτη, ή διακρατικούς οργανισμούς όσο και από φορείς δημόσιας διπλωματίας όπως διεθνείς ΜΚΟ[25]. Η επιρροή βέβαια που μπορεί να ασκήσει ο εξωτερικός παράγοντας κυμαίνεται από απλή κριτική και καταγγελία, ως φορέας που μπορεί να επιβάλει σοβαρές πολιτικές κυρώσεις. Δεν έχουν όλοι το ίδιο επίπεδο εξουσίας, αλλά ούτε και τα μέσα για να επιβάλουν την θέση τους.

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, ως δημόσια διπλωματία ορίζουμε την επιρροή της στάσης του κοινού στη διαμόρφωση και εκτέλεση εξωτερικών πολιτικών. Η έννοια και η λειτουργία της δημόσιας διπλωματίας δεν είναι ακριβώς νέα, απλά τείνει να παίρνει μια ολοκληρωμένη μορφή τα τελευταία 20 χρόνια. Ο παρακάτω ορισμός είναι πολύ περιεκτικός και δίνει μια πλήρη διάσταση του όρου. : «... η Δημόσια Διπλωματία...ασχολείται με την επιρροή της κοινής γνώμης στο σχεδιασμό και την εκτέλεση της εξωτερικής πολιτικής. Περιλαμβάνει διαστάσεις των διεθνών σχέσεων πέρα από την παραδοσιακή διπλωματία...[συμπεριλαμβανομένης] και της καλλιέργειας από τις κυβερνήσεις, της κοινής γνώμης άλλων κρατών, της αλληλεπίδρασης των ιδιωτικών ομάδων και ενδιαφερόντων μιας χώρας με εκείνα μιας άλλης...και της διακρατικής ροής πληροφοριών και ιδεών».

[26]

Η έννοια της νέας διπλωματίας από την άλλη είναι ένας πιο απλός όρος. Σύμφωνα με την νέα διπλωματία, οι πολίτες έχουν ενισχυμένη εξουσία στο πως χαράζονται και διαμορφώνονται οι διεθνείς σχέσεις. Το υποκείμενο που την ασκεί είναι ο πολίτης και όχι το κράτος και συχνά τα ζητήματα που καλείται να προασπίσει η να προάγει, έρχονται σε σύγκρουση με τις κλασικές αρχές του κράτους. Η νέα διπλωματία αν και αυτή έχει την ιστορία της, άρχισε να ανθίζει μετά την πτώση της Σοβιετικής ένωσης και τις ελάφρυνσης της έντασης που υπήρχε στο πολιτικό σκηνικό κάτω από την σκιά του ψυχρού πολέμου[27]. Η νέα διπλωματία χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση πολλών ζητημάτων που ανακύπτουν σε πεδία, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα

, η ανθρωπιστική βοήθεια, τα εργασιακά δικαιώματα , τα περιβαλλοντικά ζητήματα και το εμπόριο.

Ας δούμε όμως πως διαμορφώνεται η λειτουργία της διπλωματίας με βάση την διάκριση ανάμεσα στην «Παραδοσιακή Διπλωματία» και την διπλωματία στην νέα της μορφή, την «Νέα Διπλωματία» [27]. Η νέα διπλωματία δεν απορρίπτει την επιρροή του κράτους ως μια οντότητα με εξουσία αλλά είναι μια έννοια ομπρέλα που δίνει έμφαση σε ζητήματα που δεν άπτονται αποκλειστικά σε διακρατικά ζητήματα. Ένας οργανισμός υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να βρίσκεται σε «διπλωματικές» συζητήσεις με «ολόκληρο» τον πλανήτη προς υπεράσπιση μια συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας. Το ίδιο ισχύει για κινήματα παγκόσμιας εμβέλειας όπως το κίνημα black lives matter, η κίνηση ενάντια στην σεξουαλική παρενόχληση, #metoo και τα πολυπληθή κινήματα που ασχολούνται με την προστασία των δικαιωμάτων LGBTQ+ ατόμων.

Για καλύτερη κατανόηση ας δούμε μερικά ζητήματα που καλείται να λύσει η παραδοσιακή διπλωματία

- Το Κυπριακό ζήτημα (Το οποίο αφορά Την Κύπρο και την Τουρκία με παρέμβαση διεθνών οργανισμών)
- Πόλεμος και Ειρήνη στην Μέση Ανατολή
- Ζητήματα οριοθέτησης συνόρων .Η οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, Κασμίρ, Εκουαδόρ και Περού
- Εμπορικοί κανόνες μεταξύ και ανάμεσα στα κράτη (GATT, WTO)

Τα παραπάνω γεγονότα θα μπορούσαμε να πούμε ότι αφορούν ζητήματα κυριαρχίας. Αν και στα παραπάνω θέματα εμπλέκονται διεθνείς οργανισμοί αλλά και άλλα κράτη, η διπλωματία είναι όργανο που χρησιμοποιούν κυρίως κρατικοί φορείς.

Στην περίπτωση της νέας διπλωματίας μερικά παραδείγματα στα οποία έχει επίδραση είναι τα εξής

- Κλιματική Αλλαγή
- Εργατικά δικαιώματα

- Ανθρωπιστική βοήθεια (Kosovo, Rwanda)
- Ανθρώπινα δικαιώματα
- Περιβαλλοντικά ζητήματα

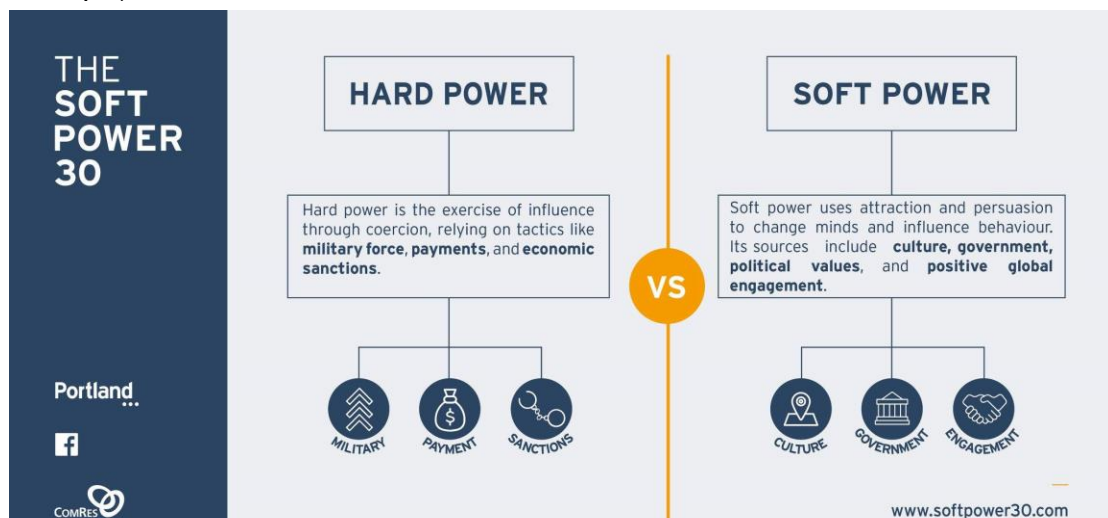
Στα παραπάνω ζητήματα εξακολουθεί να υφίσταται το κράτος ως σημαντικός διπλωματικός «παίκτης» αλλά η απόλυτη κυριαρχία του και η εξουσία του, ακόμα και μέσα στα εθνικά του σύνορα δέχονται πιέσεις από ποικίλα μέτωπα. Εν κατακλείδι η διπλωματία, αποτελεί πλέον έναν όρο ομπρέλα ο οποίος συνδυάζει α) Την παραδοσιακή β) την δημόσια και γ) την νέα διπλωματία.

3.3 Η έννοια της ισχύος και μορφές διπλωματίας

Στο σημείο αυτό κρίνουμε απαραίτητο να γίνει μια αναφορά στην έννοια της ισχύος, μιας έννοια που αποτελεί σημαντικό κομμάτι για την κατανόηση της μορφής που παίρνει η διπλωματία της υγείας. Στο θεωρητικό πεδίο των διεθνών σχέσεων συναντάει κανείς δύο παρακλάδια της ισχύος, την «σκληρή ισχύ» (hard power) και την «ήπια ισχύ» (soft power) [28]. Η πρώτη συνίσταται στην ικανότητα να εξαναγκάσεις τους άλλους δρώντες να κάνουν ό, τι θέλεις για να έχεις τα αποτελέσματα που θέλεις. Τα κύρια συστατικά της σκληρής ισχύος είναι η στρατιωτική και η οικονομική δύναμη των εθνών. Όταν ένα έθνος χρησιμοποιεί την σκληρή ισχύ του, τούτο σημαίνει ότι χρησιμοποιεί είτε την απειλή στρατιωτικών κυρώσεων είτε την απειλή οικονομικών κυρώσεων ώστε να αναγκαστεί ένα έθνος να δράσει ενάντια στην επιθυμία του και να συμμορφωθεί με την πολιτική του ισχυρού. Στην αντίπερα όχθη η ήπια ισχύς έχει μια εντελώς διαφορετική λειτουργία. Η ήπια ισχύς βρίσκεται στην ικανότητα να ελκύεις και να πείθεις, χρησιμοποιώντας όχι όπλα και κυρώσεις, αλλά προτάσσοντας κουλτούρα, πολιτισμό, πολιτικά ιδανικά και της πολιτικές επιλογές μιας χώρας. Η διπλωματία της υγείας, λοιπόν, όταν ασκείται από επίσημο κράτος έχει την μορφή ήπιας ισχύος. Η σκέψη λειτουργίας της διπλωματίας της υγείας ως μέσα σκληρής ισχύος αποτελεί ένα τρομακτικό σενάριο. Η μεγάλη σύγκρουση της ήπιας και της σκληρής ισχύος, αποτελεί στην ουσία την σύγκρουση των πολιτικών δυνάμεων εκείνων που πατούν σε αυταρχικές και σκληρές πολιτικές ιδεολογίες όπως ο εθνικισμός και των ιδεολογιών που προωθούν την κουλτούρα και την συνεργασία. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι η ήπια ισχύ δεν είναι αντικείμενο που μπορεί να λάβει

διαστάσεις προπαγάνδας αλλά και γενικότερης πολιτικής επιρροής με έντονα ωφελιμιστικά χαρακτηριστικά[28,29].

Σε μια δεύτερη ανάγνωση η διπλωματία έχει διάφορα παρακλάδια τα οποία βρίσκονται σε συνάρτηση με το πεδίο το οποίο καλούνται να εξυπηρετήσουν. Για παράδειγμα η πολιτισμική διπλωματία έχει ως βάση την επίτευξη στόχων με κυρίαρχο εργαλείο τον πολιτισμό και τις διάφορες εκφάνσεις του. Η διπλωματία του αθλητισμού χρησιμοποιεί τον αθλητισμό και αθλητικά γεγονότα για να φέρει κοντά λαούς. Στην περίπτωση μας, η διπλωματία της υγείας ξεπήδα από την σύντηξη αυτού που ονομάζουμε διπλωματία της επιστήμης και είχε να κάνει με την χρήση των επιτευγμάτων της επιστήμης ως μέσω γεφύρωσης των σχέσεων των κρατών, και της ιατρικής διπλωματίας που χαρακτηρίζονταν από καθαρά ιατρικές παρεμβάσεις. Πέρα από την διπλωματία της επιστήμης και την Ιατρική διπλωματία, η διπλωματία της υγείας λόγω της πολυπλοκότητας των ζητημάτων που καλείτε να λύσει είναι υποχρεωμένη να χρησιμοποιεί όλα τα εργαλεία της διπλωματίας. Στην περίπτωση της παγκόσμιας υγείας, ο στόχος της διπλωματικής δράσης είναι η παρέμβαση να αντιμετωπίσει είτε με ιατρικά, είτε με επιστημονικά μέσα μια κατάσταση. Σε αρκετές όμως περιπτώσεις η διπλωματική δράση μπορεί να πάρει και άλλες μορφές. Για παράδειγμα μπορεί να έχει την μορφή χρηματοδότησης δράσεων που αφορούν ζητήματα δημόσιας και παγκόσμιας υγείας. Επομένως διπλωματία της υγείας μπορεί να είναι ένα εμβολιαστικό πρόγραμμα σε αναπτυσσόμενη χώρα, η ανταλλαγή γνώσης μεταξύ επιστημόνων πάνω σε ένα ζήτημα υγείας, αλλά και ένα οικονομικό πακέτο βοήθειας το οποίο δίνεται στοχευμένα για την ανακούφιση ή και επίλυση μιας κατάστασης που θέτει την υγεία του ωφελούμενου παράγοντα σε κίνδυνο.

Εικόνα 5. Soft and Hard power (Μαλακή και σκληρή ισχύς) www.softpower30.com

Κεφάλαιο 4: Διπλωματία της παγκόσμιας υγείας

4.1 Μια σύντομη ανασκόπηση της διπλωματίας της υγείας

Πριν προχωρήσουμε στον ορισμό της διπλωματίας της υγείας, έχει ενδιαφέρον να δούμε μερικά ιστορικά γεγονότα τα οποία οδήγησαν σε διπλωματικές δράσεις που σκοπό είχαν να προστατέψουν την δημόσια υγεία. Αν και η διπλωματία της παγκόσμιας υγείας ξεκίνησε να παίρνει μια πιο μεθοδική μορφή τις τελευταίες δεκαετίες, υπάρχουν ιστορικές περίοδοι που η διπλωματία κινήθηκε οργανωμένα γύρω από διεθνή ζητήματα υγείας. Οι λόγοι για τους οποίους δημιουργήθηκε κατά το παρελθόν η ανάγκη διεθνούς συνεννόησης σε καταστάσεις υγειονομικής κρίσεως, έχουν αρκετές ομοιότητες με την σημερινή εποχή. Ο βασικός στόχος στο παράδειγμα μας, ήταν να υπάρξει μια αντίδραση ως απάντηση στις φονικές πανδημίες της εκάστοτε περιόδου όπως για παράδειγμα οι επιδημίες χολέρας που έπληξαν την Ευρώπη κατά τον 19^ο αιώνα. Η εν λόγω ασθένεια έδωσε από το 1816 ως το 1899, έξι πανδημίες οι οποίες αν και είχαν ως αφετηρία την Ασία και την Μέση ανατολή, μέσω της ανάπτυξης του εμπορίου “επισκέφθηκαν” και την Ευρώπη[30,31]. Με πρωτοβουλία της Γαλλικής κυβέρνησης, από το 1851 ως το 1938 οργανώθηκαν δεκατέσσερα διεθνή υγειονομικά συνέδρια στα οποία οι διπλωμάτες που αντιπροσώπευαν την κεντρική εξουσία συνοδεύονταν και από έναν γιατρό. Δεν ήταν βέβαια μόνο η χολέρα που ταλαιπώρησε της ανθρωπότητα εκείνη την περίοδο. Τα εμπορικά ταξίδια, η μετανάστευση ακόμη και ο τουρισμός σε συνδυασμό με ασθένειες όπως ο κίτρινος πυρετός, η βουβωνική πανώλη, ο τύφος και η ευλογία, ώθησαν τις πολιτικές ηγεσίες της τότε εποχής να λάβουν υγειονομικής φύσεως εσωτερικά και εξωτερικά πολιτικά μέτρα.

Η πιο σημαντική καμπή στην ιστορία της διεθνούς διπλωματίας, με υγειονομικού ενδιαφέροντος προεκτάσεις, τοποθετείται αμέσως μετά την λήξη του καταστροφικού σε πολλά επίπεδα Α’ παγκόσμιου πολέμου. Το 1920 με πρωτοβουλία των ΗΠΑ, ιδρύθηκε η Κοινωνία των Εθνών[32,33] μέσα στην οποία λειτούργησε εξειδικευμένος οργανισμός υγείας. Ο φορέας αυτός με όπλο την διεθνή συνεργασία, είχε σκοπό να καταπολεμήσει ασθένειες της εποχής όπως η λέπρα η ελονοσία και ο κίτρινος πυρετός. Η πιο σπουδαία δράση στην ιστορία της διπλωματίας της υγείας ήταν η ίδρυση του ΠΟΥ το 1948 ως εξειδικευμένη υπηρεσία των Ηνωμένων εθνών με αρμοδιότητα την δημόσια και την παγκόσμια υγεία. [34]. Σύμφωνα με το καταστατικό του, ο

κύριος στόχος του ΠΟΥ, είναι η διατήρηση του υψηλότερου επιπέδου υγείας για όλους τους λαούς του κόσμου[35].

4.2 Διεθνής βοήθεια και διεθνής διπλωματία

Ένα ακόμη βήμα το οποίο θα μας επιτρέψει να κατανοήσουμε στην σωστή διάσταση την διεθνή διπλωματία, είναι να αποσαφηνίσουμε λίγο την έννοια της διεθνούς βοήθειας και την σχέση της με την διεθνή διπλωματία προς αποφυγήν ταύτισης των δυο αυτών εννοιών. Σε πρώτη φάση η διεθνής βοήθεια θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως εξής : “ Η ξένη βοήθεια ορίζεται ως η εθελοντική μεταφορά πόρων από μια χώρα σε άλλη. Αυτή η μεταφορά περιλαμβάνει οποιαδήποτε ροή κεφαλαίων”[36]. Η μεταφορά αυτή των κεφαλαίων μπορεί να είναι από μια αναπτυγμένη προς μια αναπτυσσόμενη χώρα, καθώς και από αναπτυγμένη χώρα σε άλλη αναπτυγμένη χώρα, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, όπως για παράδειγμα μια φυσική καταστροφή. Πέρα από βοήθεια από κράτη σε κράτη, υπάρχει και η ανθρωπιστική βοήθεια από μέλη της κοινωνίας των πολιτών που σαφώς έχει μια περισσότερο ανθρωπιστική χροιά, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπόκειται σε πολιτικούς κανόνες και κανόνες σχέσεων εξουσίας γενικότερα.

Ο κλάδος των διεθνών σχέσεων λοιπόν αναφέρει ότι η ανθρωπιστική βοήθεια γίνεται για τους ακόλουθους λόγους[36–38].

- Για ανθρωπιστικούς λόγους
- Για βελτίωση της διεθνούς εικόνας μια χώρας
- Για την προώθηση της Ειρήνης και της σταθερότητας
- Για την προώθηση πολιτικών, πολιτισμικών και οικονομικών/εμπορικών συμφερόντων[39]

Επομένως βλέπουμε ότι η ανθρωπιστική βοήθεια μπορεί να εργαλειοποιηθεί και να λειτουργήσει ως πολιτική πρακτική στην οποία η ανθρωπιστική χροιά μπορεί να είναι κυρίαρχη, όμως μπορεί να είναι και το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας προώθησης συμφερόντων. Το γεγονός αυτό δεν αλλάζει την ουσία, που είναι η ανακούφιση χωρών και ανθρώπων, πλην όμως αν επιθυμούμε να κατανοήσουμε ένα φαινόμενο στην πλήρη διάσταση του, σίφρων είναι να γνωρίζουμε όλες τις

πτυχές και τα κίνητρα. Με λίγα λόγια, η διεθνής βοήθεια είναι μια μορφή διεθνούς διπλωματίας, και μάλιστα υπάρχουν σχολές που αναφέρονται ευθέως στην πρακτική αυτή ως διπλωματία της βοήθειας. [40]

4.3 Ορισμός της διπλωματίας της παγκόσμιας υγείας σήμερα

Έτσι λοιπόν αφού περάσαμε από την έννοια της παγκόσμιας υγείας και την έννοια της διπλωματίας φτάσαμε στο σημείο στο οποίο, θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε την σύζευξή τους. Με την άνοδο των ζητημάτων υγείας στις προτεραιότητες των κρατών παγκοσμίως αλλά και στην παρατήρηση της μεγάλης ανισότητας μεταξύ αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών η παγκόσμια υγεία απέκτησε σημαντικό ρόλο στην διπλωματική ατζέντα. Από την στιγμή που διαφαίνεται στον ορίζοντα ότι οι πλέον σημαντικοί κίνδυνοι όπως είδαμε και πριν βρίσκονται σε μια πιθανή πανδημία, στην βίο-τρομοκρατία αλλά και σε καταστάσεις όπως η κλιματική αλλαγή, η πολιτική από την πλευρά της κατανοεί ότι πρέπει να αναπτύξει εργαλεία πολιτικής για να αντιμετωπίσει της νέες αυτές προκλήσεις. Πως θα μπορούσαμε όμως να ορίσουμε την διπλωματία της παγκόσμιας υγείας;

Σε αυτό το σημείο είναι καλό να δούμε μερικούς από τους ορισμούς που υφίστανται και προσπαθούν να περιγράψουν την έννοια «Διπλωματία της παγκόσμιας υγείας».

«Διαπραγματευτικές διεργασίες πολλαπλών επιπέδων που διαμορφώνουν και διαχειρίζονται το παγκόσμιο περιβάλλον πολιτικής για την υγεία»[41]

«Μια δραστηριότητα πολιτικής αλλαγής που πληροί τους διπλούς στόχους της βελτίωσης της παγκόσμιας υγείας, διατηρώντας ταυτόχρονα και ενισχύοντας τις διεθνείς σχέσεις στο εξωτερικό, ιδίως σε περιοχές συγκρούσεων και σε περιβάλλοντα που δεν διαθέτουν πόρους»[42]

«Η καλλιέργεια εμπιστοσύνης και διαπραγμάτευσης αμοιβαίου οφέλους στο πλαίσιο των παγκόσμιων στόχων για την υγεία»[43]

“Η διπλωματία της παγκόσμιας υγείας περιγράφει τις πρακτικές με τις οποίες κυβερνητικοί και μη κρατικοί φορείς προσπαθούν να συντονιστούν και ενορχηστρώσουν πολιτικές λύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο για την βελτίωση της παγκόσμιας υγείας”[44].

Έτσι λοιπόν θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τις παραπάνω ερμηνείας και να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι η διπλωματία της παγκόσμιας υγείας έχει 3 στόχους, τους οποίους προσπαθεί να επιτύχει μέσα από πολιτικές διαδικασίες και μέσα από προσπάθεια δημιουργίας δεσμών μεταξύ των εμπλεκομένων φορέων.

1. Καλύτερη υγεία για όλους σε παγκόσμιο επίπεδο
2. Συνεργασία για την επίτευξη της βελτίωσης των σχέσεων των με επίκεντρο την υγεία και τους κοινωνικούς προσδιοριστές της
3. Αντιμετώπιση των ανισοτήτων σε παγκόσμιο επίπεδο

Βλέπουμε λοιπόν ότι λίγο πολύ οι στόχοι της παγκόσμιας υγείας με την παγκόσμια διπλωματία είναι κοινοί, και αυτό έχει λογική καθώς ουσιαστικά μιλάμε για την επίτευξη της παγκόσμιας υγείας, υπο το πρίσμα μιας «πολιτικής» διαδικασίας όπως είναι η διπλωματία. Οι φορείς που παίρνουν μέρος στην διαδικασία της διπλωματίας είναι :

1. Κυβερνητικοί/Διακυβερνητικοί οργανισμοί (Κυβερνήσεις κρατών και διακρατικές οντότητες όπως π.χ. Η Ευρωπαϊκή ένωση
2. Κοινωνία των πολιτών (ΜΚΟ, Δωρητές, Ιδρύματα, κόμματα που δεν είναι στην εξουσία
3. Ιδιωτικός τομέας
4. Ιατρική και ερευνητικές οργανώσεις (Ακαδημαϊκοί φορείς)
5. Celebrities (Άτομα από τον χώρο του θεάματος)[45–47]

Ο βασικός «παίκτης» στην σκακιέρα της διπλωματίας συνεχίζει να είναι το κράτος το οποίο ανάλογα με την ισχύ του φέρει διαμορφώνει το επίπεδο της επιρροής του. Στην περίπτωση της διπλωματίας της υγείας, η δημόσια διπλωματία ή αλλιώς η διπλωματία ως εργαλείο στα χέρια των ανθρώπων έχει δημιουργήσει νέα κανάλια εξουσίας και πάλι όμως με διαφορετικά επίπεδα ισχύος. Άλλη ισχύ έχει μια μικρή μη κυβερνητική οργάνωση και άλλη το ίδρυμα Bill-Melinda Gates. Από εκεί και πέρα έχουμε τον σκληρό ιδιωτικό τομέα που ξεπερνά τα όρια της κοινωνίας των πολιτών αλλά στην παγκοσμιοποιημένη νεοφιλελεύθερη οικονομία είναι σημαντικός παράγοντας. Στον

τομέα αυτόν μπορεί να έχουμε από ιδιωτικά νοσοκομεία ή ερευνητικά κέντρα ως φαρμακευτικές εταιρίες που προσφέρουν σημαντικά κεφάλαια στην διπλωματία της υγείας. Τέλος ένας ακόμη διπλωματικός παράγοντας και μάλιστα με ιστορία, είναι οι καθαρά ιατρικές και ερευνητικές οργανώσεις όπως για παράδειγμα πανεπιστήμια που δρουν σε πολλά επίπεδα, και πραγματοποιούν τόσο ερευνητικά προγράμματα όσο και δυναμικές πρακτικές παρεμβάσεις.

4.4 Μορφές διπλωματίας της υγείας : Βασική διπλωματία , πολυμερής και άτυπη διπλωματία

Όπως είδαμε και πιο πάνω στην διαδικασία της διπλωματίας της παγκόσμιας υγείας συμμετέχουν πλέον πολλοί παράγοντες, με διαφορετικά επίπεδα ισχύος και νομιμοποίησης. Έτσι λοιπόν θα μπορούσαμε να χωρίσουμε τις διεργασίες που λαμβάνουν μέρος κατά την διαδικασία της διπλωματίας σε 3 βασικές κατηγορίες[48].

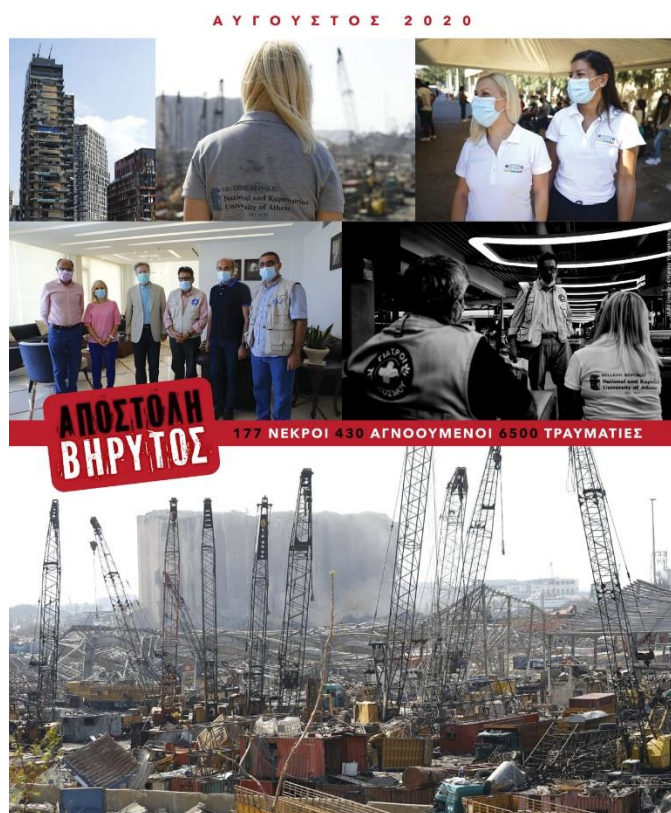
Η πρώτη κατηγορία εμπεριέχει αυτό που ονομάζουμε βασική διπλωματία (Core Diplomacy), Στο κομμάτι της «βασικής διπλωματίας» περιλαμβάνονται διεργασίες που άπτονται στην σφαίρα της σκληρής επιρροής των εθνών-κρατών. Στο πως δηλαδή αυτές οι πολιτικές οντότητες εφαρμόζουν γενικές πολιτικές, προασπίζοντας τα συμφέροντά τους, πως συγκεντρώνουν πληροφορίες, πως διαπραγματεύονται, πως χτίζουν επικοινωνιακά δίκτυα με άλλες χώρες κ.α.. Στην βασική διπλωματία περιλαμβάνονται α) Διμερείς συμφωνίες και συνθήκες, δηλαδή συμφωνίες μεταξύ δυο κρατών β) Πολυμερείς συμφωνίες και συνθήκες.. Δηλαδή συμφωνίες που περιλαμβάνουν 3 κρατικές πολιτικές οντότητες και πάνω.

Στην δεύτερη κατηγορία ανήκει η πολυμερής διπλωματία, δηλαδή διαπραγματεύσεις μεταξύ των εθνών και άλλων παραγόντων, που δεν αποσκοπούν κατ' ανάγκη να οδηγήσουν σε δεσμευτικές συμφωνίες. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι διεργασίες που εμπεριέχουν παράγοντες τόσο κυβερνητικούς όσο και διακυβερνητικούς αλλά και μέλη της κοινωνίας των πολιτών. Στη περίπτωση ο στόχος δεν είναι μόνο η προάσπιση εθνικών συμφερόντων αλλά και η επίτευξη στόχων που προωθούν την υγεία και πέρα από τα σύνορα.

Η τελευταία μας κατηγορία είναι η άτυπη διπλωματία, δηλαδή αλληλεπιδράσεις μεταξύ διεθνών φορέων δημόσιας υγείας και των ομολόγων τους στον τομέα αυτό, συμπεριλαμβανομένων των

μη κυβερνητικών οργανώσεων, των εταιρειών του ιδιωτικού τομέα και του κοινού.

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τόσο μεγάλους δωρητές όπως το ίδρυμα Bill and Melinda Gates, το Ινστιτούτο Παστέρ, το Howard Hughes Medical Institute και το Wellcome Trust καθώς και μεγάλες ΜΚΟ όπως οι γιατροί του κόσμου, medic mobile, International medical corps και άλλοι. Μια ακόμη υποκατηγορία της άτυπης διπλωματίας είναι και η Ανθρωπιστική βοήθεια και η αντιμετώπιση καταστροφών. Εδώ έχουμε μια πολύ ιδιαίτερη περίπτωση καθώς για την αντιμετώπιση σοβαρών ανθρωπιστικών κρίσεων η ανθρωπογενών ή φυσικών καταστροφών καλούνται να συνεργαστούν διάφοροι φορείς από τόσο από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό φορέα, όσο από τις ΜΚΟ αλλά και από εθελοντικές οργανώσεις που ειδικεύονται στην αντιμετώπιση τέτοιων κρίσεων[48,49]. Δυο παραδείγματα που μπορούμε να φέρουμε για την καλύτερη κατανόηση της διπλωματίας υγείας στην περίπτωση καταστροφών είναι 1) Η διπλωματική δράση που αναπτύχθηκε στην Τουρκία έπειτα από τους σεισμούς του 1999[50] και 2) Η συνεργατική αποστολή του μεταπτυχιακού προγράμματος "Διεθνής Ιατρική - Διαχείριση Κρίσεων Υγείας" μαζί με τους Médecins du Monde Greece - Γιατροί του Κόσμου στον Λίβανο, με αφορμή τις καταστροφικές εκρήξεις που συνέβησαν εκεί το 2020[51].

Εικόνα 6 Πόστερ της αποστολής στην Βηρυτό του μεταπτυχιακού προγράμματος Παγκόσμια υγεία / Διαχείριση κρίσεων υγείας

Κεφάλαιο 5 : Από την θεωρία στην πράξη, πρακτικές διπλωματίας της παγκόσμιας υγείας

5.1 Η διπλωματία των εμβολίων

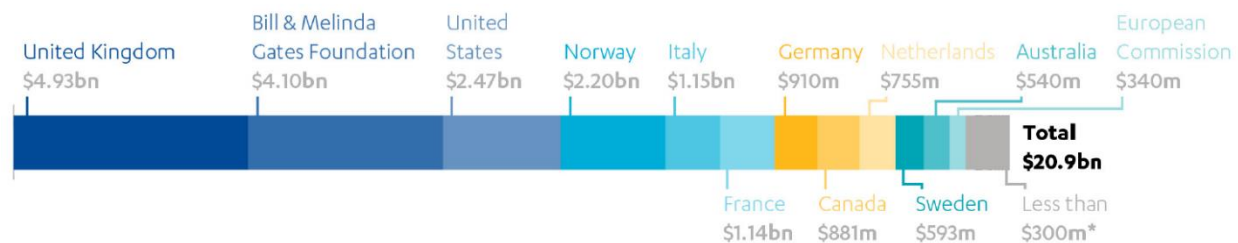
Είναι γνωστό ότι τα εμβόλια αποτελούν μιας από τις πιο cost-effective και αποτελεσματικές επιστημονικές παρεμβάσεις στην σύγχρονη ιστορία. Το πόσο σημαντικά είναι τα εμβόλια, το βιώνουμε και στην πανδημία του covid-19, καθώς η παρασκευή εμβολίου αποτέλεσε την καλύτερη λύση για την επαναφορά ολόκληρου του πλανήτη σε φυσιολογικούς ρυθμούς ζωής.

Η διπλωματία των εμβολίων έχει χρησιμοποιηθεί κατά το παρελθόν σε διπλωματικές διαδικασίες ως μέσο που φέρνει πιο κοντά χώρες με πολιτικές διαφωνίες και γενικότερα συγκρουόμενα συμφέροντα[5,52]. Στα τέλη της δεκαετίας του 50 και ενώ ο ψυχρός πόλεμος βρίσκονταν στην πιο σημαντική καμπή του, ένας μεγάλος υγειονομικής μορφής κίνδυνος που ακούει στο όνομα πολιομυελίτιδα έφερε κοντά Σοβιετικούς και Αμερικανούς επιστήμονες σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί η εν λόγω υγειονομικής φύσεως κρίση. Κάτω από την μύτη των έτοιμων να εκτοξευτούν πυρηνικών κεφαλών, η επιστημονική συνεργασία των δυο υπερδυνάμεων οδήγησε επιτυχημένα στην παρασκευή εμβολίων τόσο για την πολιομυελίτιδα όσο και για την ευλογία. Ενώ λοιπόν μια πιθανή στρατιωτική σύγκρουση των δυο αυτών δυνάμεων θα μπορούσε να αλλάξει ολοκληρωτικά την εικόνα του κόσμου προς το χειρότερο, η συνεργασία τους στην επιστήμη και παραγωγή των εμβολίων έσωσε εκατομμύρια ζωές.[53].

Στην σύγχρονη εποχή μια μεγάλη προσπάθεια στον τομέα της διπλωματίας της υγείας είναι το πρόγραμμα Health as a Bridge for Peace-Humanitarian Cease-Fires Project (HCFP), το οποίο πραγματοποιείται υπό την αιγίδα του ΠΟΥ[54]. Η ενέργεια αυτή στοχεύει στην κατάπαυση πυρός σε περιοχές συγκρούσεων, με σκοπό να γίνουν εμβολιασμοί και να παρασχεθούν είδη πρώτης ανάγκης δίνοντας μια πολύτιμη ανάσα στους πληγέντες και λιγοστεύοντάς τις πιθανότητες για την ανάπτυξη λοιμωδών νοσημάτων που βρίσκουν λείο το έδαφος σε τέτοιες περιπτώσεις.

Σημαντική στιγμή για την διπλωματία των εμβολίων κατά τον 20 αιώνα είναι η συμμαχία που φέρει το όνομα Gavi, the Vaccine Alliance. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2000 με έδρα την Γενεύη και ανήκει στην σφαίρα της πολυμερούς διπλωματίας

καθώς περιλαμβάνει δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς . Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η επιτάχυνση των διαδικασιών που χρειάζονται έτσι ώστε να επιτευχθεί ισότιμη πρόσβαση σε εμβόλια, παιδιών που ζουν στις αναπτυσσόμενες χώρες[55].

Εικόνα 7 Οι φορείς που συνεργάζονται και χρηματοδοτούν την Gavi, the vaccine alliance

Στο παραπάνω σχήμα βλέπουμε την χρηματοδότηση του Gavi ο οποίος αποτελεί ένα σημαντικό παράδειγμα πολυμερούς διπλωματίας της υγείας, στον οποίο συμμετέχουν τόσο κράτη, όσο και διεθνείς οργανισμού αλλά και μέλη της κοινωνίας των πολιτών.

Η εμφάνιση μολυσματικών ασθενειών στις οποίες δεν υπήρχε διαθέσιμο εμβόλιο όπως ο ιός MERS, ο Ebola και ο Ζίκα έθεσε σε συναγερμό της παγκόσμια κοινότητα και ώθησε στην ανάπτυξη προγραμμάτων τα οποία ως στόχο είχαν την ανακάλυψη εμβολίων τα οποία θα αντιμετώπιζαν τις παραπάνω ασθένειες. Κατά την διάρκεια του Παγκόσμιου Οικονομικού φόρουμ που έλαβε χώρα στο Νταβός της Ελβετίας, δημιουργήθηκε ένας νέος διεθνής χρηματοδοτικός οργανισμός με το όνομα Coalition for epidemic preparedness[56] με σκοπό να εξασφαλιστεί τόσο η ασφάλεια νέων εμβολίων όσο και η δημιουργία αποθεμάτων σε περίπτωση που βρεθούμε μπροστά σε μια πανδημία.

Δυστυχώς όμως η προσπάθεια προσέγγισης πληθυσμών σε ανάγκη και η αξιοπιστία του εμβολιασμού μπορεί να θιχτεί από καθαρά πολιτικές πρακτικές και να βάλει σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές. Ένα τέτοιο παράδειγμα έλαβε χώρα τον Μάιο του 2011 στο Πακιστάν, στην προσπάθεια της Αμερικανικής κυβέρνησης και των μυστικών της υπηρεσιών να εντοπίσουν τον περιβόητο τρομοκράτη Bin Laden. Για τον εντοπισμό του, η CIA με την συνεργασία τοπικού ιατρού, οργάνωσε μια κίβδηλη διαδικασία εμβολιασμού για την ηπατίτιδα Β στην περιοχή Αμποταμπάντ του Πακιστάν, με απώτερο σκοπό να συλλέξουν DNA το οποίο θα οδηγούσε στην σύλληψη του τρομοκράτη. Η επιχείρηση όχι απλά δεν χρίστηκε με επιτυχία για την αμερικανική πλευρά, αλλά την ίδια στιγμή υπήρξε διαρροή της πληροφορίας στις τοπικές κοινότητες. Αυτό

είχε ως αποτέλεσμα οι επιπτώσεις στην δημόσια υγεία της περιοχής να είναι καταστροφικές. Το γεγονός αυτό οδήγησε -μαζί με παράλληλους βομβαρδισμούς σε περιοχές του Αφγανιστάν που ελέγχονταν από τους Ταλιμπάν- στην απαγόρευση όλων των υγειονομικών δράσεων που λάμβαναν χώρα στην περιοχή αλλά και στην δημιουργία δυσπιστίας απέναντι στις αγαθές προθέσεις των υγειονομικών οι οποίοι δρούσαν εκεί. Εκτός από διάφορες επιθέσεις βίας απέναντι σε υγειονομικούς από πλευράς Ταλιμπάν η δυσπιστία αυτή συνδέεται με τον τορπιλισμό της προσπάθειας εκρίζωσης της πολιομυελίτιδας στην περιοχή[57–59].

Το γεγονός αυτό λοιπόν μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι παράγοντες που εμπλέκονται σε τέτοια ζητήματα είναι τόσο πολλοί και τόσο απρόβλεπτοι που ένα παραμικρό λάθος μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφικά αποτελέσματα και να ανατρέψει προσπάθειες που δομήθηκαν σε ένα σημαντικό χρονικό ορίζοντα. Η διπλωματία της υγείας λοιπόν κινείται πάνω σε ένα πολύ ρευστό περιβάλλον και δεν περιλαμβάνει μόνο χρηματοδότες, υγειονομικούς και καλές προθέσεις, αλλά και πολιτικές πρακτικές με επικίνδυνο πρόσημο.

5.2 Κουβανικός Ιατρικός Διεθνισμός – Κουβανική Ιατρική Διπλωματία

Η διπλωματία της Ιατρικής, εντάσσεται στο ευρύτερο πεδίο της διπλωματίας της υγείας, και έχει να κάνει με την καθαρά ιατρική παρέμβαση από μια χώρα στην άλλη. Η πραγμάτωση αυτής της παρέμβασης συντελείται με την αποστολή υγειονομικού προσωπικού και υγειονομικού υλικού από μια χώρα σε μια άλλη. Μια χώρα που λόγω ειδικών περιστάσεων έχει αναπτύξει αυτόν τον τομέα παρέμβασης είναι η Κούβα. Η παρέμβαση της Κούβας έχει χαρακτηριστεί ιστορικά ως «Κουβανικός ιατρικός διεθνισμός» ένας όρος με αρκετή έντονη την πολιτική χροιά καθώς το διεθνισμός παραπέμπει στην παραδοσιακή ιδεολογική αξία του διεθνισμού που αποτελεί στοιχείο της Μαρξιστικής ιδεολογικής παράδοσης. Η δράση της Κούβας ξεκινά λίγο μετά το τέλος της Κουβανικής επανάστασης με στόχο να προωθήσει την διπλωματική της ατζέντα[60] και συνεχίζεται ως και σήμερα.

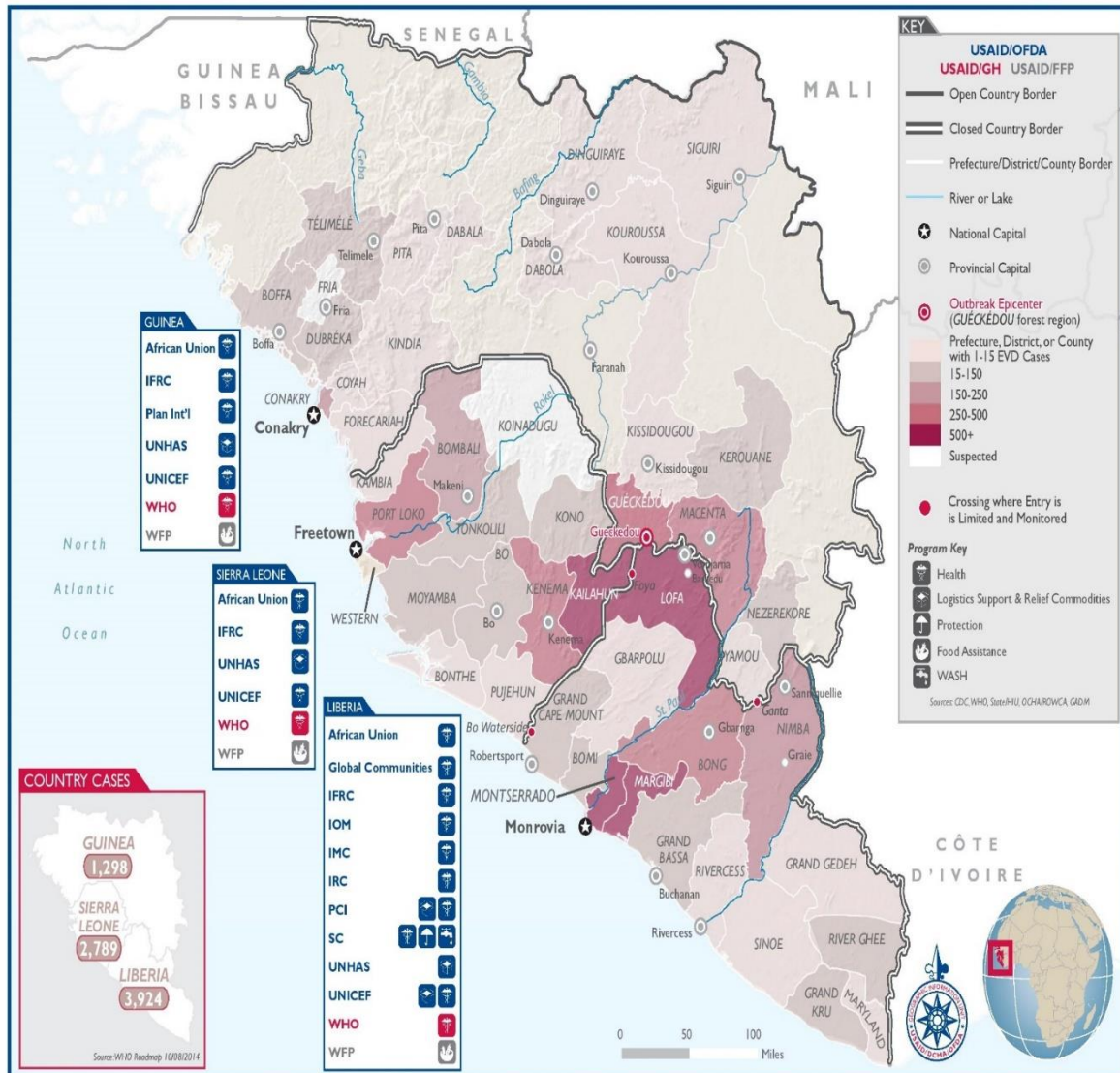
Η διπλωματία της Ιατρικής υπήρξε ακρογωνιαίος λίθος της κουβανικής εξωτερικής πολιτικής της χώρας τα τελευταία 50 χρόνια και αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα στο γεγονός ότι η Κούβα κατάφερε να συγκεντρώσει αυτό το οποίο έχουν αποκαλέσει «συμβολικό κεφάλαιο σε επίπεδο

καλής θέλησης, επιρροής και κύρους». Η ιατρική διπλωματία όμως έχει συμβάλει και στην παροχή αξιολόγου υλικού κεφαλαίου (βοήθεια, πίστωση και εμπόριο), όπως για παράδειγμα αποτελεί η συμφωνία πετρελαίου με αντάλλαγμα ιατρικής βοήθειας (με ιατρικό προσωπικό) με τη Βενεζουέλα. Αυτό συνέβαλε στη διατήρηση του status Qu της επαναστατικής κυβέρνησης της Κούβας σε εποχές που ο τομέας της οικονομίας δέχονταν έντονες πιέσεις[60].

5.3 Το παράδειγμα του Έμπολα

Η επιδημία του Έμπολα στην Αφρικανική Ήπειρο αποτέλεσε μια τεράστια πρόκληση την παγκόσμια υγεία και αποτέλεσε τον προάγγελο της κατάστασης που μπορεί να επιφέρει μια επιδημία στην σύγχρονη κοινωνία και την οικονομία μιας χώρας. Την ίδια στιγμή η σκληρότητα της νόσου ήταν αρκετή να θορυβήσει την παγκόσμια κοινότητα έτσι ώστε να κινηθεί διαδικασίες για την αντιμετώπιση της, στην ρίζα της

Η επιδημία του Έμπολα του 2014 ήταν η μεγαλύτερη στην ιστορία, επηρεάζοντας τη Γουινέα, τη Λιβερία, τη Σιέρα Λεόνε, τη Νιγηρία και το Μάλι στη Δυτική Αφρική. Πέρα από της Ηνωμένες πολιτείες οι οποίες πρωτοστάτησαν στην παροχή βοήθειας[61] τον κίνδυνο και την ανάγκη παρέμβασης, επομένως και την διπλωματική παρέμβαση με διάφορες μορφές κατανόησαν τόσο διακρατικοί οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή ένωση, η οποία προέβη σε δωρεά 6 εκατομμυρίων ευρώ έτσι ώστε να χρηματοδοτηθούν οι έρευνες για τα εμβόλια που θα αντιμετώπιζαν την ασθένεια[62]. Στην μάχη κατά του Έμπολα συμμετείχαν και άλλοι φορείς όπως για παράδειγμα η παγκόσμια τράπεζα[63]. Η περίπτωση του Έμπολα είναι εξαιρετικά σημαντική καθώς μας δίδαξε πολύτιμα μαθήματα μέσα από μια πιο φονική αλλά και πιο περιορισμένη επιδημία. Στην κρίση αυτή, η διπλωματία της υγείας ήταν απαραίτητο εργαλείο για την αντιμετώπιση της κατάστασης και επέδειξε ότι μια κρίση υγείας σε χώρες της δυτικής Αφρικής, αφορούν πλέον δυνητικά όλο τον πλανήτη.

The boundaries, names, and data used on this map do not imply official endorsement or acceptance by the U.S. Government and are not drawn to scale.

Εικόνα 8 Φορείς που συνεργάστηκαν για την αντιμετώπιση της επιδημίας του Έμπολα στην δυτική Αφρική

Στον παραπάνω χάρτη βλέπουμε τους φορείς που συνεργάστηκαν έτσι ώστε να αντιμετωπίσουν πετυχημένα την επιδημία του Έμπολα στην δυτική Αφρική. Παρενέβησαν και συνεργάστηκαν ανάμεσα σε άλλους η Αφρικανική ένωση, το USAID, η UNICEF και ο ΠΟΥ, αναδεικνύοντας της αντιμετώπιση του ιού σε μια υψίστης σημασίας παρέμβαση. Μια δράση με σκοπό όχι μόνο την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης εστίας, και την ανακούφιση του ντόπιου πληθυσμού αλλά στην ουσία την προστασία της παγκόσμιας υγείας, που θα θέτονταν σε απειλή στην περίπτωση που ο Έμπολα έβρισκε διέξοδο προς τον υπόλοιπο πλανήτη.

Κεφάλαιο 6 : Ο Covid-19

Στις 27 Δεκεμβρίου του 2019 ένα νοσοκομείο το οποίο εδρεύει στην πόλη Ουχάν, πρωτεύουσα της επαρχίας Χουπέι που βρίσκεται στην Κίνα ενημέρωσε τις τοπικές αρμόδιες αρχές υγειονομικής ανταπόκρισης για μια περίπτωση πνευμονίας με άγνωστη αιτία. Στις 31 του ίδιου μήνα έγιναν γνωστά τα πρώτα κρούσματα άτυπης πνευμονίας με επίκεντρο μια υπαίθρια ψαραγορά της πόλης. Στις 9 Ιανουαρίου 2020 οι υγειονομικές αρχές της Κίνας ανακοίνωσαν ότι πρόκειται για νέο στέλεχος κορωνοϊού (2019-nCoV) που μέχρι τότε δεν είχε απομονωθεί στον άνθρωπο. Βασική αιτία της παγκόσμιας διασποράς έγκειται στο γεγονός ότι η πόλη του Ουχάν τέθηκε σε αποκλεισμό στις 23-24 Ιανουαρίου, όταν ήδη υπολογίζεται ότι πάνω από 5 εκατομμύρια άνθρωποι από την συγκεκριμένη επαρχία, είχαν ταξιδέψει σε όλη την επικράτεια της Κίνας μεταδίδοντας τον ιό. Στις 30 Ιανουαρίου του 2020 ο Παγκόσμιος οργανισμός υγείας, χαρακτήρισε την κατάσταση παγκόσμια απειλή για την δημόσια υγεία και 2 μήνες μετά, στις 11 Μαρτίου του ίδιου έτους αναγνωρίστηκε ως πανδημία[64].

Αν και επιστήμονες έκρουαν τον κώδωνα του κινδύνου για μια πιθανή επιδημία που δεν θα ήμασταν ως ανθρωπότητα έτοιμοι να την αντιμετωπίσουμε, η πανδημία βρήκε αρκετές χώρες απροετοίμαστες. Όπως ήταν φυσικό, ενεργοποιήθηκε ένας εσωστρεφής αμυντικός μηχανισμός προώθησης της εθνικής ασφάλειας με πολιτικά και κοινωνικά μέτρα που ως κύριο στόχο είχαν τον περιορισμό της έκτασης του ιού στο εσωτερικό του κάθε κράτους. Είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί εδώ το γεγονός ότι ο Covid-19 δεν απλώθηκε πάνω σε μια παγκόσμια κοινότητα στην καλύτερη φάση της σύγχρονης ιστορίας αλλά σε ένα κόσμο «εξουθενωμένο» οικονομικά με αρκετές χώρες ιδιαίτερα του νότου σε δύνη οικονομική θέση. Αυτό σε άλλες εποχές μπορεί να μην έπαιζε τόσο σημαντικό ρόλο, αλλά στην εποχή της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας οι επιπτώσεις είναι πολυεπίπεδες και δεν αφήνουν σχεδόν καμία έκφραση της διεθνούς πολιτικής και κοινωνικής ζωής ανεπηρέαστη.

Στο πρόσφατο παρελθόν πέρα από μεγάλες στρατιωτικές συγκρούσεις που συνέβησαν κατά την διάρκεια του Α' και του Β' παγκοσμίου πολέμου, μαζί με κάποιες έντονες περιόδους η ανθρωπότητα δεν είχε συνειδητοποιήσει την εαυαλωτότητα της σε μια γενικευμένη κατάσταση κρίσης. Μπορεί να γινόμασταν μάρτυρες σημαντικών ιστορικών γεγονότων, όπως για παράδειγμα η 11 Σεπτεμβρίου και ο φόβος της τρομοκρατίας, σε καμιά περίπτωση όμως δεν είχαμε φτάσει στο επίπεδο της περίπτωσης του covid-19. Από τους πρώτους μήνες ήταν εμφανές ότι πλέον

μιλούσαμε για μια κρίση σε 2 επίπεδα. Α) Σε ενδοκρατικό επίπεδο, το οποίο είχε να κάνει με την κατάσταση που βρίσκονταν η κάθε χώρα όσο αφορά, το σύστημα υγείας του εκάστοτε κράτους, την κατάσταση της κοινωνίας, τα επίπεδα φτώχειας αλλά και Β) Σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς ήταν μια κατάσταση που δεν μπορούσε να περιοριστεί στα στενά πλέον εθνικά σύνορα.

6.2 Τοπικές και διεθνείς αντιδράσεις αντιμετώπισης του covid-19

Τα τελευταία 100 χρόνια ο κόσμος έχει βιώσει έναν μεγάλο αριθμό σημαντικών γεγονότων που όρισαν και αναδιάρθρωσαν τις διεθνείς σχέσεις της εποχής τους. Ρίχνοντας ένα σύντομο βλέμμα στην ιστορία του προηγούμενου αιώνα, θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε από την παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929[65], να περάσουμε στον Β' παγκόσμιο πόλεμο και τον ψυχρό πόλεμο και να τελειώσουμε με πτώση του τοίχους του Βερολίνου. Στην σύγχρονη ιστορία σημείο τομής υπήρξε η 11^η Σεπτεμβρίου και την άνοδο της παγκόσμιας τρομοκρατίας καθώς και η οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 και συνεχίζει απτόητη ως τις μέρες μας. Η πανδημία του Covid-19 αποτέλεσε και αποτελεί μια πρόκληση που ανατάραξε τις διεθνείς σχέσεις σε πολλά επίπεδα και σε βαθμό που μόνο μεγάλα ιστορικά γεγονότα του παρελθόντος έχουν κάνει.. Οι διεθνείς σχέσεις όμως την περίοδο αυτή δεν χαρακτηρίστηκαν μόνο από αρνητισμό και από διπλωματικά ή και επιχειρησιακά λάθη αλλά και από ουσιαστική συνεργασία και διπλωματική διάδραση μεταξύ των κρατών

Οι αντιδράσεις των κρατών κατά την πρώτη περίοδο της πανδημίας χωρίζονται σε 2 κατηγορίες.

1) Στις εθνικές αποφάσεις 2) Αποφάσεις με διεθνή αντίκτυπο

Α) Στις εθνικές αποφάσεις πάρθηκαν τα εξής μέτρα[66] :

- Lockdown
- Απαγόρευση κυκλοφορίας⁴
- Εξειδικευμένες πολιτικές υγείας [69](Καραντίνα, ειδικά νοσοκομεία, απαγόρευση συγκεκριμένων εκδηλώσεων)
- Οικονομικές πολιτικές ανακούφισης των πολιτών
- Έλεγχος πληροφορίας[70]

⁴ Στην υιοθέτηση των μέτρων αυτών υπήρχαν μερικές εξαιρέσεις όπως για παράδειγμα η Σουηδία η οποία επέλεξε το αμφιλεγόμενο μοντέλο της ανοσίας της αγέλης[67,68]

B) Σε διεθνές επίπεδο ενδεικτικά είχαμε μερικές από τις παρακάτω δράσεις

- Κλείσιμο συνόρων[71,72]
- Επιστροφή πολιτών στην χώρα καταγωγής τους
- Διεθνής ανθρωπιστική βοήθεια[73]
- Παρέμβαση των Ηνωμένων εθνών και του Παγκόσμιου οργανισμού υγείας[74,75]

Όπως είναι κατανοητό στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία την οποία ζούμε είναι φυσικό κάποιες από τις εθνικές πολιτικές να επηρέαζαν γενικότερα τις διεθνείς σχέσεις. Σε εσωτερικό επίπεδο η βασική απάντηση των κρατικών πολιτικών ήταν η επιβολή lockdown ως και ολική απαγόρευση της κυκλοφορίας με στόχο την διακοπή διάδοσης του ιού. Ακολούθησαν εξειδικευμένες πολιτικές υγείας, που ανά περιπτώσεις αποτέλεσαν αντικείμενο αντιδράσεων καθώς η γραμμή των πολιτικών υγείας ξεπέρασε την γραμμή των ατομικών και κοινωνικών ελευθεριών. Σε διεθνές επίπεδο έγινε μια προσπάθεια ανακούφισης των βαριά πληγέντων χωρών τόσο με οικονομική ενίσχυση όσο και με την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας υπό την μορφή ιατρικών αναλώσιμων ή ακόμη και την αποστολή εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.

6.3 Αναταράξεις διεθνών σχέσεων λόγω covid-19

Η πανδημία του covid-19 πέρα από τις φυσικές επιπτώσεις δημιούργησε και μια ψυχροπολεμική κατάσταση ανάμεσα στις ΗΠΑ και στην αναδυόμενη και ισχυρή Κίνα, χώρα από την οποία ξεκίνησε η πανδημία.

Χώρα Α	Χώρα Β	Λόγος Σύγκρουσης
ΗΠΑ	ΚΙΝΑ	Ψυχροπολεμικού τύπου σύγκρουσή με αλληλοκατηγορίες σχετικά τόσο με την «δημιουργία» του ιού όσο και με ζητήματα επικοινωνίας[76,77]
Βραζιλία	Κίνα	Ο γιός του Προέδρου Jair Bolsonaro Edward, προκάλεσε διπλωματικό επεισόδιο λέγοντας: "Η ευθύνη για την παγκόσμια πανδημία κορωνοϊού έχει ένα όνομα και επώνυμο: το κινεζικό κομμουνιστικό κόμμα ." για να πάρει την απάντηση από τον κινέζο διπλωμάτη Γιανγκ Γουίνγκινγκ "Η οικογένεια Μπολσονάρο είναι το μεγάλο δηλητήριο αυτής της χώρας"[78].
Ιαπωνία	Β. Κορέα	η Ιαπωνία δήλωσε ότι θα άρχιζε την απομόνωση όλων των αφίξεων από τη Νότια Κορέα , η κυβέρνηση της Νότιας Κορέας χαρακτήρισε την κίνηση ως «παράλογη, υπερβολική και εξαιρετικά λυπηρή» και ότι δεν θα μπορούσε να «βοηθήσει παρά να αμφισβητήσει εάν η Ιαπωνία έχει άλλα κίνητρα εκτός από το να περιέχει η έξαρση[79]".
Ρωσία	Σαουδική Αραβία	Κόντρα σχετικά με το εμπόριο πετρελαίου και τις τιμές του[80].
ΗΠΑ	Ιράν	Ο κορωνοϊός είναι μια συνωμοσία που ενορχηστρώθηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο Χοσεϊν Σαλάμι , διοικητής του στρατού του Ιράν υποστήριξε ότι ο κορωνοϊός μπορεί να είναι μια αμερικανική βιολογική εισβολή[81].
Κόστα Ρίκα	Νικαράγουα	Βουλευτές της Κόστα Ρίκα απέστειλαν επιστολή στην παναμερικανική Οργάνωση Υγείας (ΠΑΗΟ) εκφράζοντας την ανησυχία τους για την κατάσταση της επιδημίας στην γειτονική Νικαράγουα. Η κυβέρνηση της Νικαράγουας κατέκρινε την επιστολή αυτή και κατηγόρησε την Κόστα Ρίκα για ξενοφοβικές και ρατσιστικές θέσεις[82].
Η.Β/Καναδάς	Ρωσία	Το Η.Β και ο Καναδάς κατηγόρησαν την Ρωσία ότι υποκινούσε κυβερνοεπιθέσεις με σκοπό την κλοπή επιστημονικών στοιχείων γύρω από τον Covid-19[83].

Πίνακας 1 : Συγκρούσεις ανάμεσα σε κράτη με επίκεντρο τον Covid-19

Στον παραπάνω πίνακα συγκεντρώσαμε και παρουσιάζουμε συνοπτικά μερικές από τις πιο σημαντικές πολιτικές αναταράξεις που συνέβησαν στον πλανήτη με επίκεντρο την πανδημία του covid-19. Όπως γίνεται κατανοητό από μια ολιγόλεπτη μελέτη του πίνακα, τα επίπεδα των συγκρούσεων ποικίλουν και αντικατοπτρίζουν την πολυπλοκότητα των διεθνών σχέσεων της εποχής μας.

Κεφάλαιο 7 : Διπλωματία της υγείας την περίοδο του covid-19 : Γενική εικόνα και περιπτωσιολογικές προσεγγίσεις

Παρά τις παραφωνίες και τις συγκρούσεις κάποιων κρατών με φόντο την πανδημία, υπήρξε έντονη κινητικότητα σε όλες τις μορφές της διπλωματίας της υγείας που αναφέραμε πιο πάνω. Ας αναφέρουμε μερικά συνοπτικά παραδείγματα διπλωματικών δραστηριοτήτων που έλαβαν χώρα κατά την διάρκεια της πανδημίας :

Παραδείγματα Βασικής διπλωματίας :

- Αποστολή βοήθειας στην Κίνα από μεμονωμένες χώρες (Ιαπωνία, Τουρκία, Ρωσία, Μαλαισία, Γερμανία)
- Αποστολή βοήθειας από την Κίνα σε μεμονωμένες χώρες
- Αποστολή βοήθειας σε Ιταλία από Κούβα
- Αποστολή βοήθειας της Ρωσίας στην Ιταλία
- Αποστολή βοήθειων από την Κίνα και την Σαουδική Αραβία προς το Αφγανιστάν

Σε αυτή την κατηγορία έχουμε τις διπλωματικές απόπειρες μεμονωμένων κρατών. Η βασική διπλωματία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην διαχείριση της πανδημίας, ιδιαίτερα από χώρες που μοιράστηκαν την τεχνογνωσία τους όπως για παράδειγμα η Κίνα, ή χώρες που βρέθηκαν σε δεινή θέση είτε λόγω του μεγέθους του πλήγματος που δέχθηκαν από την πανδημία, όπως για παράδειγμα η Ιταλία. Σημαντική βοήθεια προσφέρθηκε και σε όσο και χώρες που βρίσκονται σε δεινή οικονομική κατάσταση λόγω διαφόρων παραγόντων όπως για παράδειγμα το Αφγανιστάν.

Παραδείγματα Πολυμερούς διπλωματίας :

- Η βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Η βοήθεια της Ένωσης χωρών Νοτιοανατολικής Ασίας
- Η δραστηριότητα των Ηνωμένων Εθνών και του Παγκόσμιου Οργανισμού υγείας
- Pan American Health Organization /AMRO Funding
- OPEC Fund for International Development (OFID)
- World Bank/PEF

Στην πολυμερή διπλωματία κυρίαρχο ρόλο έπαιξαν οι μεγάλοι υπερεθνικοί οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή ένωση και η Ένωση χωρών της νοτιοανατολικής Ασίας, καθώς και μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί όπως τα Ηνωμένα έθνη και φυσικά ο παγκόσμιος οργανισμός υγείας.

Παραδείγματα Άτυπης Διπλωματίας :

- Ο Κινέζος επιχειρηματίας Jack Ma απέστειλε ως βοήθεια 1.1 εκατομμύρια test kit, 6 εκατομμύρια μάσκες και 60.000 προστατευτικά κοστούμια στην Αιθιοπία με σκοπό την διακίνηση τους από την Αφρικανική Ένωση. Ο ίδιος απέστειλε 5.000 test kit, 100.000 μάσκες και 5 μηχανήματα υποβοηθούμενου αερισμού στον Παναμά[84,85].
- Ο επιχειρηματίας τεχνολογίας Elon Musk, ιδρυτής της Tesla, απέστειλε σε πολλά νοσοκομεία ανά τον πλανήτη FDA αναπνευστήρες χωρίς κόστος αποστολής και συσκευασίας.[86]
- Μεγάλος Αριθμός ΜΚΟ (Ιατροί χωρίς σύνορα , Ιατροί του Κόσμου, International Rescue Committee κ.ά.) έδρασαν σε διαφορετικά μήκη και πλάτη του πλανήτη, ιδιαίτερα σε περιοχές που αντιμετώπιζαν ήδη σοβαρά προβλήματα.
- Ίδρυμα Melinda & Bill Gates
- Clinton Health Access Initiative
- Susan Thompson Buffett Foundation
- Gavi, The Vaccine Alliance
- Δωρεές από μεγάλες εταιρίες όπως η Novartis International AG

Όπως αναφέραμε και πριν, στον σύγχρονο κόσμο φορείς διπλωματίας δεν είναι μόνο τα έθνη. Η πανδημία του covid-19 άσχετα από τα κίνητρα που μπορεί να υπάρχουν πίσω από φορέα, θα είχε πάρει διαφορετικές διαστάσεις αν δεν λάμβαναν χώρα διαδικασίες διπλωματίας με πρωταγωνιστές μη κρατικούς φορείς. Η άτυπη διπλωματία, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην διαχείριση της κρίσης, σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες κατά την διάρκεια της πανδημίας δεν λάμβαναν της απαραίτητης προσοχής από τα κράτη. Μεγάλη υπήρξε η συνδρομή των ΜΚΟ σε αναπτυσσόμενες χώρες καθώς πρόσφεραν την βοήθεια τους σε πολλούς τομείς, και κάλυψαν κενά που χωρίς την βοήθεια τους τα κράτη δεν είναι σίγουρα ότι θα μπορούσαν να καλύψουν.

7.1 Ο ρόλος της Κίνας

Στο ξεκίνημα και κατά την διάρκεια της πανδημίας του covid-19 η εικόνα της Κίνας, βασίστηκε κύριος πάνω σε τρία βασικά αφηγήματα (δύο αρνητικά και ένα θετικό) , μάλλον απλοϊκά δοσμένα, υποσκελίζοντας με αυτό τον τρόπο την ποικιλία προθέσεων και στρατηγικών που διέπει τέτοιου τύπου σύνθετα ζητήματα. Τους πρώτους μήνες της παγκόσμιας αυτή κρίσης, η Κίνα παρουσιάστηκε από υπαίτιος -λόγω ανικανότητας- της ορθής διαχείρισης της κατάστασης ως και υποκινητής της πανδημίας, που «διέχυσε» τον ιό είτε εσκεμμένα είτε από λάθος στον πλανήτη. Σε δεύτερη φάση και κατά την διπλωματική της δραστηριότητα, χαρακτηρίστηκε ως δεινός εκμεταλλευτής της κατάστασης που στον βωμό της άσκησης ήπιας ισχύς δώριζε μάσκες και άλλο ιατρικό υλικό σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη. Για άλλους, η Κίνα ήταν ο ήρωας που ανταποκρίθηκε σε ένα φυσικό γεγονός, και βοήθησε πολλές χώρες να οργανωθούν και να αμυνθούν απέναντι σε αυτόν τον νέο, επικίνδυνο ιό που ακούει στο όνομα Covid-19.

Στο ξεκίνημα της πανδημίας, η κυβέρνηση της Κίνας, και συγκεκριμένα το κομμουνιστικό κόμμα, δέχθηκε έντονη κριτική από πολιτικές οντότητες με διαφορετικές αντιλήψεις. Τόσο οι Ηνωμένες πολιτείες όσο και χώρες σαν την Βραζιλία, χρησιμοποίησαν μια επιθετική ρητορική απέναντι στην διαχείριση της κρίσης αυτής από το κομμουνιστικό κόμμα, υποστηρίζοντας όχι μόνο ότι έφερε ευθύνη στην κακή διαχείριση της επιδημίας, αλλά επίσης κατηγορώντας το για απόκρυψη των πραγματικών στοιχείων σχετικά με την σοβαρότητα της κατάστασης. Η υγειονομική αυτή κρίση λοιπόν έγινε το επίκεντρο μιας σύγκρουσης του Δυτικού πολιτικού πολιτισμού, ως και του μοντέρνου αντικομμουνισμού εναντίον της μορφής του πολιτεύματος της Κίνας.

Όσον αφορά το κομμάτι της διπλωματίας της υγείας, η Κίνα όπως είναι φυσικό ως τόπος της γέννησης του covid-19 υπήρξε ο βασικός ωφελούμενος ανθρωπιστικής βοήθειας και διπλωματικής δραστηριότητας στο ξεκίνημα της πανδημίας. Σε δεύτερο χρόνο πέρασε η Κίνα στην διπλωματική αντεπίθεση καθώς πρωτοστάτησε στην προσφορά διπλωματικών ενεργειών σε πολλά σημεία του πλανήτη. Σε επίπεδο βασικής διπλωματικής δράσης η Κίνα δέχτηκε το πρώτο κρίσιμο διάστημα της πανδημίας βοήθεια από 21 χώρες τόσο σε χρηματοδότηση όσο και σε ιατρικό υλικό[73]. Επίσης δέχθηκε βοήθεια τόσο από φιλανθρωπικά ιδρύματα όσο και από

διεθνείς οργανώσεις όπως για παράδειγμα 200.000 μάσκες από την ανθρωπιστική οργάνωση Direct Relief.

Από την στιγμή που η Κίνα έθεσε υπό σχετικό έλεγχο τον Covid-19 στο έδαφος της, προσανατολίστηκε στην αποστολή βοήθειας σε διάφορα μέρη του κόσμου. Στην διπλωματική αυτή, έντονη δραστηριότητα δόθηκε από διάφορους παρατηρητές η ονομασία «διπλωματία της μάσκας»[87,88] . Στις 13 Μαρτίου η Κίνα έστειλε ιατρικό υλικό (μάσκες, βοηθήματα αναπνοής) στην Ιταλία. Συνοδευόμενο από Ιατρικό προσωπικό. Ως τις 18 Μαΐου 2020 υπολογίζεται ότι η Κίνα διέθεσε 2 δισεκατομμύρια δολάρια σε χώρες που επλήγησαν από τον Covid-19.

Το παράδειγμα της Κίνας συγκεντρώνει εξαιρετικό ενδιαφέρον καθώς μας επιτρέπει να εξετάσουμε διαφορετικές πτυχές της ανθρωπιστικής βοήθειας και πως μπορεί να ερμηνευτεί αυτή, ανάλογα την ιδεολογική σκοπιά του παρατηρητή. Στην περίπτωση της Κίνας, η ανθρωπιστική βοήθεια μπορεί να ερμηνευτεί με τους εξής τρόπους :

- Χρησιμοποιήθηκε ως πολιτική και ανθρωπιστική εξιλέωση
- Ήταν ευκαιρία για διπλωματική δράση σε χώρες που χρειάζεται να ενισχύσει την πολιτική της παρουσία
- Εργαλειοποιήθηκε και χρησιμοποιήθηκε ως κομμάτι επίτευξης πολιτικών στόχων. Για παράδειγμα, χώρες που έχουν στενή ευθυγράμμιση με την Κίνα στον ΟΗΕ λαμβάνουν σημαντικά περισσότερη βοήθεια, ενώ χώρες που αναγνωρίζουν την κυβέρνηση στην Ταϊπεί εξαιρούνται σε μεγάλο βαθμό από οποιαδήποτε απόδειξη παραλαβής βοήθειας[89].

Σύμφωνα με τα παραπάνω μπορούμε να οδηγηθούμε στο εξής συμπέρασμα : Μία πολιτική ή ανθρωπιστική δράση έχει τρόπους τόσο να εργαλειοποιηθεί από την χώρα που ενεργεί, αλλά την ίδια στιγμή η όποια ενέργεια της, επιδέχεται ερμηνείας από εξωτερικούς παράγοντες. Η μόνη σταθερά στην πρακτική της Κίνας είναι το γεγονός της αποδοχής των ενεργειών της ως διπλωματία, άλλοτε συγκαλυμμένη άλλοτε φανερή με επίκεντρο την υγεία. Το γεγονός ότι από την ανθρωπιστική βοήθεια της Κίνας εξαιρέθηκαν χώρες με τις οποίες διατηρεί διπλωματικές

σχέσεις η Ταιβάν⁵ δημιουργεί σημαντικό πρόβλημα και αντίκειται στην βασική αρχή επίτευξης της παγκόσμιας υγείας, η οποία τίθεται σε κίνδυνο όταν αγνοηθεί η αρχή του μη αποκλεισμού.

Έτσι λοιπόν αν επικεντρώσουμε το βλέμμα μας γύρω από την Κίνα, η κρίση υγείας του Covid-19, έγινε το επίκεντρο πολιτικής μιας μεγάλης ιδεολογικής αντιπαράθεσης, στην οποία κατά την δύση «το ανίκανο κομμουνιστικό κόμμα» ευθύνεται για τα δεινά της πανδημίας. Ο κομμουνισμός, παρουσιάστηκε ως μια ιδεολογία η οποία ναυάγησε ακόμη μια φορά θέτοντας σε κίνδυνο ολόκληρο τον κόσμο. Η άλλη αφήγηση η οποία και λειτούργησε υπέρ της Κίνας, παρουσίασε μια Κίνα που πήρε πάνω της μεγάλο κομμάτι της ανθρωπιστικής παρέμβασης ανά τον κόσμο, βοηθώντας ακόμα και μέσα στο Ευρωπαϊκό έδαφος χώρες πριν ακόμη το κάνει η ίδια η Ευρωπαϊκή ένωση.

⁵ Η κυβέρνηση της Κίνας έχει διακόψει τις όποιες διπλωματικές σχέσεις με χώρες που αναγνωρίζουν το κράτος της Ταιβάν. Η κυβέρνηση της Κίνας έχει διακόψει τις όποιες διπλωματικές σχέσεις με χώρες που αναγνωρίζουν το κράτος της Ταιβάν. Μερικές από αυτές είναι : Η Μπελίζ, η Γουατεμάλα, η Αϊτή, η Ονδούρα, η Νικαράγουα, η Παραγουάη, η Αγία Λουκία, ο Άγιος Χριστόφορος ο Νέβις και ο Άγιος Βικέντιος/Γρεναδίνες.

Overview: Chinese aid for combating Covid-19; BRI cooperation agreements

Medical aid, to prevent, detect, and treat Covid-19
(e.g. masks, respirators, and test kits)

- one type of aid
- two types of aid
- three types of aid
- no data available/no aid received

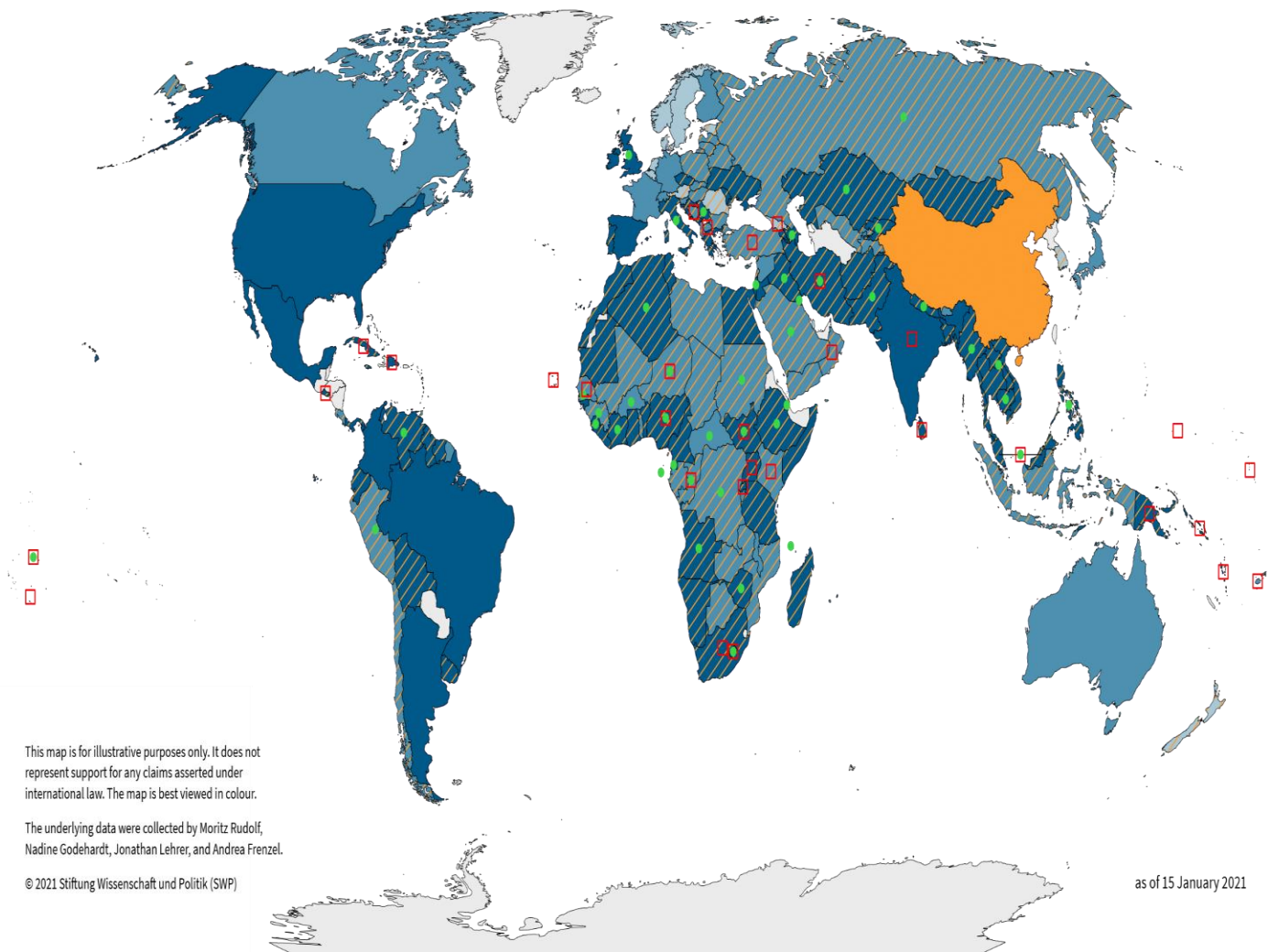
Other aid

- teams of medical experts
- financial aid

Countries with BRI cooperation agreement

- BRI countries

Material aid taken into account includes donations by (a) the People's Republic of China, (b) the People's Liberation Army, (c) provincial governments, (d) local governments, (e) State-owned enterprises, (f) Huawei Technologies Co., Ltd., (g) the Jack Ma Foundation and the Alibaba Foundation, (h) non-governmental organisations, and (i) initiatives by Overseas Chinese community.

Εικόνα 9 Η διπλωματική δραστηριότητα της Κίνας

7.2 Ο Ρόλος των ΗΠΑ

Οι ΗΠΑ είναι μια χώρα που ιστορικά δίνει μεγάλη έμφαση στην διεθνή παρέμβαση και στην περίπτωση μας, σε διπλωματικές δραστηριότητες με επίκεντρο την υγεία. Ως μια μεγάλη δύναμη που έχει καταφέρει να βρίσκεται πολλά χρόνια σε ηγετικό ρόλο στον πλανήτη, έχει αναγνωρίσει ότι μέσα από διπλωματικές παρεμβάσεις μπορεί να ασκεί επιρροή και να βελτιώνει τις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο. Την ίδια στιγμή οι δράσεις αυτές φαίνεται να ωφελούν και την ίδια την χώρα, καταπολεμώντας κρίσεις υγειονομικής μορφής -οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν απειλή και για την ίδια- στην ρίζα τους. Όπως είδαμε και πριν κατά την περίοδο της επιδημίας του Έμπολα, ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ, Μπαράκ Ομπάμα, έδειχνε να κατανοεί την απειλή του ιού, και φρόντισε να αναπτυχθεί έντονη διπλωματική δραστηριότητα στις χώρες της Αφρικής. Η συγκυρία της πανδημίας του Covid-19 βρήκε στο τιμόνι των ΗΠΑ τον πρόεδρο Ντόναλντ Τράμπ. Η προεδρία του Τράμπ μπορεί να χαρακτηριστεί για μια σειρά από λόγους ως ιδιαίτερη. Στο κομμάτι της εσωτερικής διαχείριση της κρίσης, ομολογουμένως απέτυχε, πέφτοντας σε διαρκείς αντιφάσεις και κάνοντας συνεχώς επικοινωνιακά και πρακτικά λάθη. Έγκριτοι πολιτικοί αναλυτές χαρακτηρίζουν την αποτυχία του αυτή, ως τον παράγοντα που εξανέμισε και τυπικά όποιες ελπίδες είχε για επανεκλογή[90]. Από την αρχή της εκλογής του με σύνθημα το “Πρώτα η Αμερική» προσπάθησε να περιορίσει την χρηματική βοήθεια προς τον υπόλοιπο πλανήτη, κάτι που τον έφερε σε σύγκρουση τόσο με το κογκρέσο όσο και με επιστήμονες που εντάσσονται στο ευρύτερο πεδίο της δημόσιας και παγκόσμιας υγείας[91].

Στον τομέα της διεθνούς παρέμβασης εντοπίσαμε ένα πολύ ενδιαφέρον χαρακτηριστικό. Όσο και αν ο πρόεδρος Τράμπ θέλησε να προωθήσει το «πρώτα η Αμερική» και επιδίωξε να περιορίσει την χρηματοδότησή προς το εξωτερικό, αποδείχτηκε ότι το συγκεκριμένο διπλωματικό αντανάκλαστικό στην Αμερικάνικη πολιτική κουλτούρα, υπερβαίνει ακόμη και την βούληση του προέδρου. Το Αμερικανικό κογκρέσο ως σώμα, κατανοώντας την αστοχία του προέδρου Ντόναλντ Τράμπ, στάθηκε εμπόδιο στα σχέδια του, σχετικά με την πρόταση του για μείωση των κονδυλίων που θα δίνονταν για την διπλωματική δραστηριότητα των ΗΠΑ. Μάλιστα υπήρξε σύγκρουση μεταξύ του προέδρου και του κογκρέσου για το ποσό βοήθειας που θα δίνονταν κατά κεφαλή στο εσωτερικό των ΗΠΑ[92]. Οι πολιτικοί κύκλοι του κογκρέσου

γνωρίζοντας ότι σε περίπτωση υπεροχής της Κίνας σε αυτό το κομμάτι θα χάσουν έδαφος στην διεθνή πολιτική σκηνή δεν άφησαν τον λαϊκισμό του προέδρου Τράμπ να επικρατήσει, και να τορπιλίσει διπλωματικές δράσεις δεκαετιών. Εσωτερικοί κύκλοι που ασχολούνται με ζητήματα παγκόσμιας υγείας, κατηγόρησαν την πολιτική Τράμπ ως άστοχή, καθώς η πανδημία ήταν ευκαιρία για κυριαρχία των ΗΠΑ στο διπλωματικό σκηνικό. Παρόλα αυτά ακόμη και ένας πολιτικός με το προφίλ του Τράμπ δεν μπόρεσε να παραβλέψει την αναγκαιότητα της διεθνούς παρέμβασης, παρά τις όποιες διαφωνίες είχε για το μέγεθος της βοήθειας που θα πρόσφεραν οι ΗΠΑ. Η διπλωματία της υγείας λοιπόν μπορεί να λάβει τον πρώτο ρόλο σε κρίσεις παγκόσμιου υγειονομικού ενδιαφέροντος και μάλιστα στην περίπτωση της πανδημίας του Covid-19 προωθήθηκε και από πολιτικά πρόσωπα της Αμερικανικής κυβέρνησης.

Ας δούμε ενδεικτικά μερικές από τις κινήσεις της διπλωματίας των ΗΠΑ[93,94].

- Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ και το USAID δέσμευσαν περισσότερα από 1,6 δισεκατομμύρια δολάρια σε βοήθεια έκτακτης ανάγκης, (στους τομείς της υγείας, της ανθρωπιστικής δράσης, της οικονομικής και αναπτυξιακής βοήθειας) για περισσότερες από 120 χώρες που αντιμετώπιζαν την απειλή της πανδημίας. Η χρηματοδότηση συμπεριλάμβανε ιατρικούς αναπνευστήρες στους Αμερικανούς εταίρους και συμμάχους στην Αφρική, την Ασία, την Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική. Τέλος οι ΗΠΑ συμμετείχαν στην παγκόσμια επισιτιστική βοήθεια για την αντιμετώπιση των δευτερογενών επιπτώσεων της πανδημίας.
- Αμερικανικές επιχειρήσεις, φιλανθρωπικά ιδρύματα και ιδιώτες έχουν συνεισφέρει περισσότερα από 4,9 δισεκατομμύρια δολάρια στην παγκόσμια απάντηση απέναντι στον Covid-19.
- Η αμερικανική βοήθεια σε όλο τον κόσμο επικεντρώθηκε στην εκπαίδευση για τη δημόσια υγεία, στην προστασία των εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης και στην αύξηση της εργαστηριακής παρακολούθησης ασθενειών. Τα προγράμματα των

ΗΠΑ έχουν συνεπικουρήσει για την μετάφραση των PSA (Public Service Announcement) για την καταπολέμηση του ιού σε σχεδόν 50 γλώσσες.

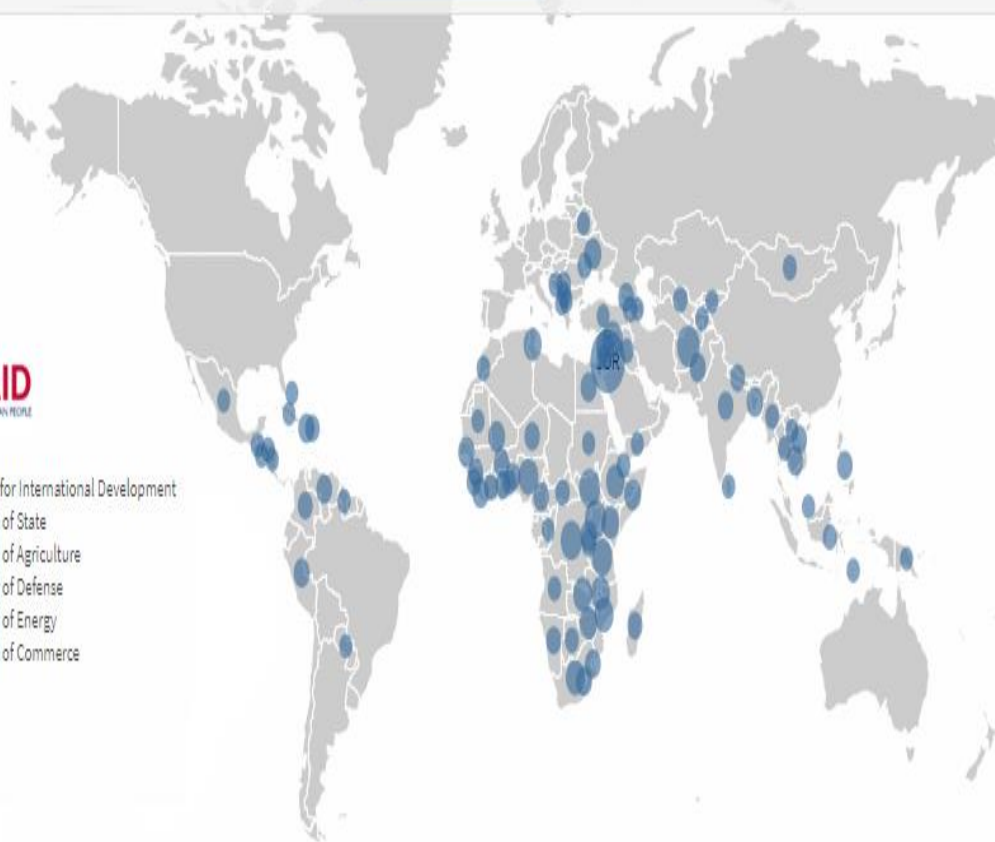
Ανταπόκριση του Κογκρέσου στον COVID-19

- Το Κογκρέσο έχει διαθέσει συνολικά 2,37 δισεκατομμύρια δολάρια σε έκτακτη χρηματοδότηση συμπεριλαμβανομένων των **διπλωματικών προγραμμάτων**, της παγκόσμιας υγείας, της διεθνούς βοήθειας για καταστροφές, των προσφύγων και των προγραμμάτων οικονομίας και σταθερότητας.
- Το Κογκρέσο παρείχε 1,12 δισεκατομμύρια δολάρια σε πρόσθετη χρηματοδότηση για να υποστηρίξει την παγκόσμια απάντηση στο COVID-19 ως μέρος ενός συμπληρωματικού νομοσχεδίου χρηματοδότησης ύψους 2,3 τρισεκατομμυρίων δολαρίων που εγκρίθηκε στις 27 Μαρτίου του 2020.

Η διπλωματική δράση των ΗΠΑ απλώθηκε σε όλα τα μήκη και πλάτη του Πλανήτη με έμφαση σε αναπτυσσόμενες αφρικανικές όσο και ασιατικές χώρες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η προσπάθεια προσέγγισής των δυο «μεγάλων» πολιτικών και ιδεολογικών αντιπάλων των ΗΠΑ, της Βόρειας Κορέας και του Ιράν. Οι ΗΠΑ τηρώντας την διάθεση για βελτίωση των σχέσεων της με χώρες που έχει σημαντικές συγκρούσεις θέλησε να προσφέρει αρωγή στις δυο προαναφερόμενες. Εκείνες όμως, με την σειρά τους αρνήθηκαν.[95]

Ενώ στο κομμάτι της αποστολής διεθνούς βοήθειας ο πρόεδρος Τράμπ δεν κατάφερε να υποστηρίξει το σύνθημα «Πρώτα η Αμερική», αυτό το κατάφερε με την συμπεριφορά που είχε απέναντι στην διεθνή κοινωνία, όσον αφορά την διανομή και την αγορά υγειονομικού υλικού, το οποίο αποτελούσε πολύ σημαντικό παράγοντα προστασίας της δημόσιας υγείας, ειδικά στο ξεκίνημα της πανδημίας. Έτσι λοιπόν η πολιτική των ΗΠΑ σε σχέση με την διαχείριση υγειονομικού υλικού, έγινε αντικείμενο έντονης κριτικής από άλλες χώρες. Σε μια ιδιαίτερη έξαρσή εσωστρέφειας που φτάνει ως τα επίπεδα της εθνικιστικής πρακτικής, οι ΗΠΑ, λειτούργησαν με τρόπο, που δεν συνάδει με πολιτικές παγκόσμιας υγείας καθώς η προσπάθεια χειρισμού της κατάστασης προς όφελος των ΗΠΑ έθεσε σε κίνδυνο άλλες περιοχές του πλανήτη.

Οι ΗΠΑ, κατηγορήθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις ότι παρακράτησαν υγειονομικό υλικό ως και ότι διέπραξαν «σύγχρονη πειρατεία» Η Γαλλία κατήγγειλε τις ΗΠΑ ότι ύστερα από πολιτική παρέμβαση διακόπηκε η παράδοση προστατευτικών масκών, καθώς αυτές αγοράστηκαν τελικά από τις ΗΠΑ. «Στις 2 Απριλίου 2020, ο πρόεδρος Τράμπ επικαλέστηκε έναν νόμο του 1950, για να σταματήσει τις εξαγωγές масκών που παράγονται από την εταιρία 3M, στον Καναδά και την Λατινική Αμερική» [96,97] Αυτή η πρακτική από πλευράς Ηνωμένων πολιτειών πέρα ότι αποτέλεσε ένα χαλαρό πλήγμα για τις σχέσεις της με άλλες χώρες, έστρεψε την ηγεσία του Καναδά να αναζητήσει υλικό από την Κίνα[98]. Τέλος σε μια άκρως επιθετική ενέργεια η οποία προκάλεσε αλγεινή εντύπωση, ήταν ο στα όρια πολιτικός εκβιασμός στο οποίο η κυβέρνηση Τράμπ επέβαλε την Ινδία, απειλώντας την με κυρώσεις στην περίπτωση που δεν επιτρέψει την εισαγωγή του φαρμάκου, υδροξυχλωρική στις ΗΠΑ. Υπο τις έντονες, πιέσεις των Αμερικανών η Ινδία υπέκυψε ικανοποιώντας το αίτημα αυτό[99,100]. Αξίζει να σημειωθεί ότι το συγκεκριμένο φάρμακο, θεωρούνταν από την ηγεσία των ΗΠΑ ως σημαντικό εργαλείο στην μάχη απέναντι στην πανδημία, στο εσωτερικό της χώρας. Μια μάχη, που ομολογουμένως ο πρόεδρος Τράμπ έχασε με αποτέλεσμα οι ΗΠΑ να πληρώνουν βαρύ τίμημα σε αριθμό νεκρών. Ο εθνικισμός και η εσωστρέφεια σε περιπτώσεις όπως η πανδημία του Covid-19, μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τις διεθνείς σχέσεις και να επηρεάσει σε βάθος όλη την πορεία της κρίσης, καθώς στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, τα λάθη μπορούν να πάρουν απρόβλεπτες συνέπειες. Ο λαϊκισμός και ο εθνικισμός ήταν δύο χαρακτηριστικά της πολιτικής του Τράμπ κατά την διάρκεια της πανδημίας, και αποτέλεσαν σημεία προβληματισμού, για τους ειδικούς της παγκόσμιας υγείας ανά τον κόσμο.

Εικόνα 10 Η διπλωματική δραστηριότητα των ΗΠΑ

7.3 Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ευρωπαϊκή ένωση αποφάσισε να κινηθεί πάνω σε τρεις άξονες. 1) Στην διαχείριση της υγειονομικής κρίσης με καθαρά υγειονομικής μορφής παρεμβάσεις, 2) στην οικονομική ενίσχυση προς τα κράτη μέλη και 3) στην προσφορά εξωτερικής βοήθειας[96]. Το πρώτο και το τρίτο σκέλος έχουν έντονα χαρακτηριστικά διπλωματίας της παγκόσμιας υγείας ενώ η οικονομική παρέμβαση στο εσωτερικό της Ε.Ε. ερμηνεύεται θετικά, ως κίνηση που αποτρέπει την υποτροπή των οικονομιών σε χώρες που βρίσκονται εντός της Ε.Ε. Μια υποτροπή, της οποίας το τίμημα θα πλήρωνε ολόκληρη η ευρωπαϊκή ήπειρος και όχι μόνο οι χώρες που ήταν άμεσα θιγόμενες από τις επιπτώσεις της πανδημίας.

Η Ευρωπαϊκή ένωση, θεσμός που έχει αμφισβητηθεί έντονα τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερα από τις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, προσπάθησε να δώσει έμφαση στην προώθηση μιας Ευρωπαϊκής

αλληλεγγύης με στόχο να ενισχύσει και να ενδυναμώσει τις σχέσεις ανάμεσα στα κράτη-μέλη. Την ίδια στιγμή θέλοντας να αναδείξει και το «παγκόσμιο» πρόσωπο της πέρα από την «Ευρωπαϊκή Αλληλεγγύη» χρησιμοποίησε και το σλόγκαν «παγκόσμια αλληλεγγύη» με σκοπό να υποστηρίξει σε ένα βαθμό και την υπόσταση της ως διπλωματικός παίκτης στο παγκόσμιο γίγνεσθαι. Όμως ανά περιπτώσεις η καλή διάθεση που έδειξε ως θεσμός αμφισβητήθηκε έντονα από χώρες όπως η Ιταλία η οποία έκρινε την παρέμβαση της Ε.Ε, στο εσωτερικό της χώρας καθυστερημένη[101]. Το κενό αυτό έσπευσε να το καλύψουν χώρες όπως η Κίνα και η Ρωσία[102,103].

Στις 18 Μαΐου, η Γαλλία και η Γερμανία υπέβαλλαν μια κοινή πρωτοβουλία για την ανάκαμψη της Ευρώπης μέσω 19 μέτρων. Μεταξύ αυτών των μέτρων, οι δύο χώρες μας πρότειναν τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ταμείου ανάκαμψης για αλληλεγγύη και ανάπτυξη. Η ιδέα αυτή υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 27 Μαΐου με την επωνυμία Next Generation EU. Στις 21 Ιουλίου 2020, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε σε ένα ιστορικό σχέδιο ανάκαμψης 750 δισεκατομμυρίων ευρώ, συμπεριλαμβανομένων 390 δισεκατομμυρίων ευρώ σε επιδοτήσεις. Σε αυτήν τη συμφωνία, θεσπίστηκε για πρώτη φορά η αρχή του κοινού χρέους εξ ονόματος όλων των κρατών μελών.[104]

Μερικές από τις δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι οι παρακάτω :

- Συγκέντρωση ιατρικού εξοπλισμού
- Υποστήριξη της έρευνας για ένα εμβόλιο COVID-19
- Διευκόλυνση της κυκλοφορίας εντός της ΕΕ , όχι μόνο για εμπορεύματα, μέσω διαδρόμων προτεραιότητας στα εσωτερικά σύνορα για την προμήθεια νοσοκομείων, καταστημάτων και εργοστασίων, αλλά και για άτομα όπου είναι απαραίτητο.
- Ανέπτυξε προσπάθειες με σκοπό να επιτραπεί στους Ευρωπαίους πολίτες που βρίσκονται εκτός ΕΕ, ενώ ταξιδεύουν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.
- Αντιμετώπισε την κρίση με την ανακατανομή 37 δις. Ευρώ του προϋπολογισμού της ΕΕ στην πολιτική συνοχής.
- Υπήρξε αναστολή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για να επιτρέψουν στα κράτη μέλη να παραιτηθούν από τους δημοσιονομικούς κανονισμούς υπό το φως της πανδημίας.

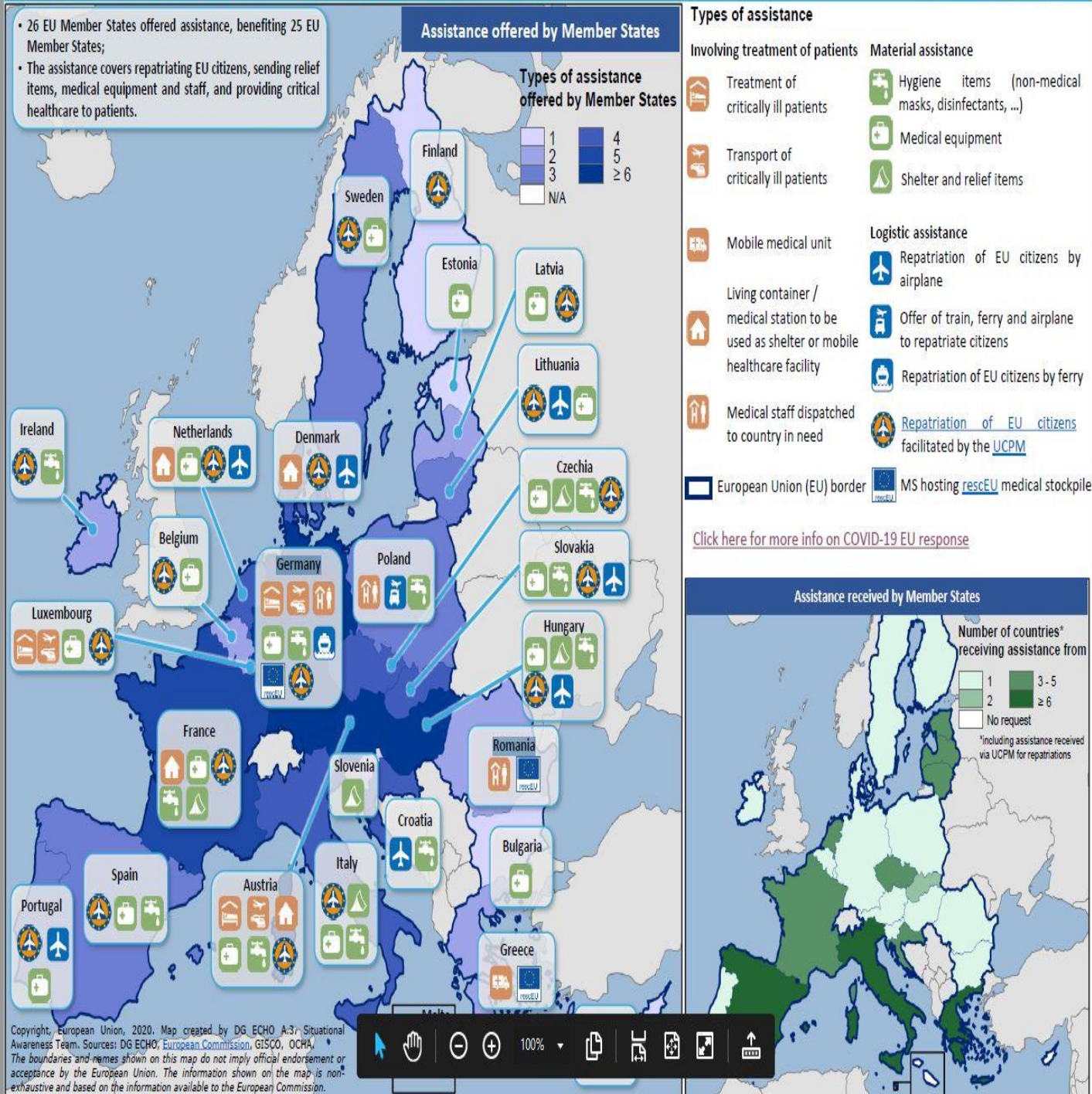
- Εκπονήθηκε ένα σχέδιο ανάκτησης 750 δισεκατομμυρίων ευρώ, συμπεριλαμβανομένων 40 δισεκατομμυρίων ευρώ από τη Γαλλία
- Εγκρίθηκε κονδύλι 40 δισεκατομμυρίων ευρώ από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για τη στήριξη των μεσαίων αγορών και των ΜΜΕ)[104].

Στις 8 Απριλίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο Ύπατος Εκπρόσωπος ανακοίνωσαν τα μέτρα «Team Europe» για την υποστήριξη των προσπαθειών που καταβάλλουν οι χώρες εταίροι κατά της πανδημίας COVID-19, με χρηματοδότηση 18,8 δισεκατομμυρίων ευρώ από την ΕΕ, τα κράτη μέλη και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της ΕΕ. Τα πρώτα μέτρα «Team Europe» έχουν ήδη αναπτυχθεί. Για παράδειγμα, με την υποστήριξη της Γαλλίας και άλλων κρατών μελών, η ΓΔ ECHO δημιούργησε 10 εκατομμύρια ευρώ για την ανθρωπιστική αεροπορική γέφυρα της ΕΕ για χώρες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, ιδίως στην Αφρική, η οποία θα επιτρέψει την οργάνωση 30 ανθρωπιστικών πτήσεων, με μεταφορά ιατρικού εξοπλισμού και προσωπικού.

Παρόλη την προσπάθεια που έγινε, η Ευρωπαϊκή ένωση απέδειξε ακόμη μια φορά ότι έχει αρκετά μέτρα να διανύσει για να δείξει έντονα χαρακτηριστικά αλληλεγγύης. Τόσο τα αργά αντανakλαστικά όσον αφορά την περίπτωση της Ιταλίας στην αρχή και σε δεύτερο χρόνο τις εντάσεις σχετικά με το είδος της χρηματικής βοήθειας δημιούργησε αναταράξεις σε σχέσεις των μελών κρατών.

Emergency Response Coordination Centre (ERCC) | DG ECHO Daily Map | 26/10/2020

COVID – 19 response : European Union solidarity in action

Εικόνα 11 Η προσπάθεια προώθησης της εσωτερικής αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

7.4 Ο ρόλος του Π.Ο.Υ

Ο Π.Ο.Υ, είναι ένας αυτόνομος διεθνής οργανισμός ο οποίος αποτελεί παρακλάδι του ΟΗΕ με εξειδίκευση σε ζητήματα δημόσιας και παγκόσμιας υγείας. Το όραμα του Π.Ο.Υ είναι να αποκτήσει η ανθρωπότητα το υψηλότερο δυνατό επίπεδο υγείας. Αυτό τον στόχο προσπαθεί να τον πετύχει με τα εξής εργαλεία[105]

- Με παροχή καθοδήγησης σε θέματα ζωτικής σημασίας για την υγεία και τη συμμετοχή σε συμπράξεις, όπου απαιτείται κοινή δράση
- Με προγραμματισμό της έρευνας και της τόνωσης της παραγωγής, μετάφραση και διάδοση της πολύτιμης γνώσης
- Με τον καθορισμό κανόνων και προτύπων και την προώθηση και παρακολούθηση της εφαρμογής τους
- Αρθρώνοντας ηθικές και τεκμηριωμένες πολιτικές επιλογές
- Με την παροχή τεχνικής υποστήριξης, καταλύοντας την αλλαγή, και την οικοδόμηση βιώσιμης θεσμικής ικανότητας
- Μέσα από την παρακολούθηση της κατάστασης της υγείας και την αξιολόγηση των τάσεων της υγείας.

Είναι όμως επαρκή τα εργαλεία αυτό έτσι ώστε να πετύχει ο ΠΟΥ ένα τέτοιο φιλόδοξο και μεγαλεπήβολο στόχο; Το παράδοξο με τον ΠΟΥ είναι το εξής: Ενώ του έχει ανατεθεί μιας τεράστιας σημασίας ευθύνη δεν έχει την πολιτική ισχύ να ασκήσει τις πιέσεις που είναι αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων του. Ο λόγος για τον οποίο δεν μπορεί να ασκήσει επαρκείς πιέσεις είναι αρκετά απλός: Σε αντίθεση με άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως για παράδειγμα ο Οργανισμός Διεθνούς Εμπορίου, ο ΠΟΥ, στερείτε το πολιτικό όργανο εκείνο που θα μπορούσε να τον κάνει πιο αποτελεσματικό. Κάνει προτάσεις, καθοδήγησης, προγραμματίζει αλλά δεν του δίνεται η δυνατότητα να επιβάλει μέτρα ή κυρώσεις. Έχει λοιπόν περιοριστεί σε «soft power» ενέργειες γεγονός που περιορίζουν την επιρροή που μπορεί να έχει. [106]

Ο ΠΟΥ κατά την διάρκεια της πανδημίας είχε να αντιμετωπίσει ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα. Η διεθνής φύση του οργανισμού έρχεται πολύ συχνά σε σύγκρουση με την ιδεολογία του

εθνικισμού ή οποία βρίσκεται σε άνοδο σε παγκόσμιο επίπεδο τα τελευταία χρόνια. Η άνοδος αυτή οφείλεται στους μηχανισμούς «ανοσολογίας» της δομής του έθνους κράτους, τα οποία συσπειρώνουν εθνικιστικά αντισώματα έτσι ώστε να αντιμετωπίσουν την απειλή και την συρρίκνωση που δέχεται η εξουσία τους. Στην περίπτωση της πανδημίας αυτό πέρα από την πρόθεση και την πρακτική άσκηση της ανθρωπιστικής βοήθειας παρατηρήθηκε έντονα το φαινόμενο, της παρακράτησης υγειονομικού υλικού που προοριζόταν για πληγείσες περιοχές από άλλα κράτη.

Ο ΠΟΥ κατά την διάρκεια της αρχικής φάσης της πανδημίας προέβη στις εξής κινήσεις[74] :

- Ενημέρωνε το κοινό με συνεντεύξεις τύπου και με καθημερινές αναφορές για την κατάσταση της πανδημίας
- Απέστειλε πάνω από δύο εκατομμύρια είδη προσωπικού προστατευτικού εξοπλισμού και ένα εκατομμύριο testing kits δοκιμής σε περισσότερες από 120 χώρες.
- Μέχρι τον Απρίλιο του 2020, το Ταμείο Αλληλεγγύης του ΠΟΥ είχε συγκεντρώσει περισσότερα από 140 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.
- Με πρωτοβουλία του Π.Ο.Υ ξεκίνησε η εκστρατεία με το όνομα «To Safe Hands Challenge» , μια η οποία έχει ως σκοπό να περάσει στον κόσμο την κουλτούρα των καθαρών χεριών μέσω του τακτικού πλυσίματος.
- Προσπάθησε να έχει δυναμική παρουσία σε ποικίλα κανάλια κοινωνικών μέσων, με βασικό στόχο την αποτροπή της παραπληροφόρησης. Στο ίδιο μοτίβο προσπάθησε δημιουργώντας υλικό να αναδείξει τους μύθους και τις πραγματικότητες γύρω από την ασθένεια
- Ο ΠΟΥ συνεργάστηκε με την Lady Gaga , η οποία πραγματοποιήσει μια συναυλία με τηλεοπτική κάλυψη. Η συναυλία, συγκέντρωσε 35 εκατομμύρια δολάρια. [144]
- Ηγήθηκε σε πρωτοβουλίες όπως α)Το ταμείο για τη συγκέντρωση χρημάτων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, β) την Ειδική Ομάδα Εφοδιαστικής Αλυσίδας COVID-19 του ΟΗΕ και γ) διερεύνηση πιθανών θεραπευτικών επιλογών για την ασθένεια.

Μετά το τέλος της πανδημίας, η αναθεώρηση της λειτουργίας και της ισχύς που έχει ο ΠΟΥ αποτελεί επιτακτική ανάγκη για την αντιμετώπιση μελλοντικών κρίσεων υγείας, μεγάλης εμβέλειας.

Κεφάλαιο 8 :Συμπεράσματα και προβληματισμοί για το μέλλον

8.1 Συμπεράσματα

Η πανδημία του covid-19, πέρα από ένα τραγικό γεγονός. όσον αφορά τις επιπτώσεις που είχε στην υγεία σε παγκόσμια κλίμακα, μπορεί και είναι επιστημονικά ορθό να αξιολογηθεί -και να συνεχίσει να αξιολογείται- σε όλα τα επίπεδα μέχρι τελευταίας λεπτομέρειας. Μόνο έτσι θα ήμασταν ικανοί να αντλήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για το συμβάν και να αναγνωρίσουμε ως παγκόσμια κοινότητα λάθη και παραλήψεις, έτσι ώστε να ήμαστε στο μέλλον πιο έτοιμοι απέναντι σε παρόμοιες προκλήσεις. Αυτό όμως που μπορούμε να υποστηρίξουμε την δεδομένη χρονική στιγμή, είναι ότι η πολιτική οφείλει πλέον να αναγνωρίζει και να απαντά σε τέτοιας έκτασης γεγονότα, ως μια κατάσταση παγκόσμιας έκτακτης ανάγκης, καθώς η εμβέλεια και οι επιπτώσεις τις αγγίζουν τόσο την παγκόσμια υγεία όσο και την παγκόσμια οικονομία. Οι αποφάσεις που δεν λαμβάνουν το παραπάνω γεγονός υπόψιν τους, κινδυνεύουν να τορπιλίσουν την παγκόσμια ασφάλεια και ευημερία.

Σε επίπεδο κρατών τα ιατρικά μέσα έφτασαν συχνά στα όρια τους και οι κυβερνήσεις αναγκάστηκαν να προσφύγουν σε μέτρα τα οποία έθεσαν υπό αμφισβήτηση τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα ακόμη και σε χώρες με παράδοση στην προάσπιση των ατομικών ελευθεριών.

Όσον αφορά το κεντρικό θέμα της εργασίας αυτής, δηλαδή την διπλωματία της παγκόσμιας υγείας, αυτή διατέλεσε σημαντικό ρόλο στην μάχη της καταπολέμησης του ιού αφού, υπήρξε έντονη διπλωματική δραστηριότητα σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του πλανήτη. Οι διπλωματικές δραστηριότητες αυτές, αν και σίγουρα είχαν ανθρωπιστικό πρόσημο, ήταν στην πλειοψηφία τους αξιολογικά χρωματισμένες, και διέπονταν από πολιτικά κίνητρα.

Μερικά συμπεράσματα που μπορούμε να αντλήσουμε από την εργασία αυτή :

- . Κατά την διάρκεια της πανδημίας, η υγεία έγινε το επίκεντρο των διεθνών σχέσεων και δημιούργησε εντάσεις αλλά και πεδία συνεργασίας

- Ο Εθνικισμός και ο λαϊκισμός ανά περιπτώσεις έδειξαν τα δόντια τους, και λειτούργησαν αντίθετα από τις αρχές της παγκόσμιας υγείας. Την ίδια στιγμή που η ανθρωπότητα έπρεπε να αντιμετωπίσει τον Covid-19, εργαλειοποίησε την ιστορία της πανδημίας και την ενέταξε σε ιδεολογικά στεγανά.
- Μεγάλο ρόλο στην αντιμετώπιση της πανδημίας δεν έπαιξε μόνο το κράτος αλλά και η κοινωνία των πολιτών είτε αυτό εκφράστηκε από παρεμβάσεις δωρητών είτε από ΜΚΟ. Τα κράτη και οι επίσημες κυβερνήσεις τους έπρεπε να συνεργαστούν με διαφορετικούς φορείς έτσι ώστε να επιτύχουν υψηλού επιπέδου αποτελέσματα για όλες τις κοινωνικές ομάδες. Η κοινωνία των πολιτών απέδειξε έμπρακτα ότι δικαίως έχει λόγω στην διπλωματία της παγκόσμιας υγείας, καθώς συμμετείχε σε δράσεις συμπληρώνοντας τα κενά των κρατών.
- Η Ευρωπαϊκή ένωση, αν και προσπάθησε να δώσει μια κοινή απάντηση στην πανδημία του κορωνοϊού και ενώ έκανε κάποια θετικά βήματα προβάλλοντας ένα πρόσωπο εσωτερικής αλληλεγγύης, έδειξε ότι έχει να κάνει πολλά ακόμη για να λειτουργήσει ως ένας ισχυρός θεσμός που θα αντιμετωπίζει από κοινού μεγάλες προκλήσεις με απόλυτη επιτυχία.
- Αν η παγκόσμια κοινότητα θέλει έναν ισχυρό Παγκόσμιο οργανισμό υγείας, ο οποίος θα ενορχηστρώνει τις δράσεις απέναντι σε τέτοιες κλίμακας υγειονομικές προκλήσεις, πρέπει του εκχωρήσει περισσότερες αρμοδιότητες και να ενισχύσει την εξουσία που κατέχει.
- Το υγειονομικό προσωπικό πέρα από σημαντικά μαθήματα που έλαβε στο πρακτικό κομμάτι, συμμετείχε ανοιχτά σε διαδικασίες της διπλωματίας της υγείας.

8.2 Προβληματισμοί για το μέλλον

Πριν την εμφάνιση του covid-19, το μεγάλο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής είχε ήδη αρχίσει να παίρνει μεγάλες διαστάσεις. Η κλιματική αλλαγή μέσα στα επόμενα 25 χρόνια, υπολογίζεται ότι μπορεί να αλλάξει το τοπίο του πλανήτη και να δημιουργήσει εκατομμύρια κλιματικούς μετανάστες αλλά και να αλλάξει το προφίλ των ασθενειών του πλανήτη. Η εμπειρία του Covid-19 πρέπει να μας προετοιμάσει όχι μόνο για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής αλλά και να ενισχύσει την προσπάθεια αποτροπής των επιπτώσεων του φαινομένου αυτού. Η προσέγγιση πλέον της παγκόσμιας υγείας και η εξάπλωση σε ένα «πλανητικό» επίπεδο μπορεί να θέσει σε ακόμα πιο δύσκολη θέση την ανθρωπότητα. Μια θέση, που δεν μπορούμε να πούμε με σιγουριά που θα μας οδηγήσει. Στην συσπείρωση και στην κοινή μάχη για ένα βιώσιμο πλανήτη ή στην εσωστρέφεια και στην επαναφορά του νόμου της ζούγκλας στην διεθνή σκηνή;

Μερικά από τα πεδία προβληματισμού που προέκυψαν από την πανδημία του Covid-19.

- Ποιος είναι ο ρόλος του εθνικισμού στην προσπάθεια μιας διεθνούς απάντησης απέναντι σε μια πανδημία; Πως πρέπει η διπλωματία της υγείας να λειτουργήσει σε μια περίοδο που τα κράτη αντιστέκονται απέναντι σε διεθνιστικές προσεγγίσεις που είναι όμως απαραίτητες για την επίτευξη της παγκόσμιας υγείας;
- Ποιος είναι ο ρόλος του λαϊκισμού μεγάλων ηγετών στην διπλωματία της παγκόσμιας υγείας; Πως θα αντιμετωπίσουμε ως παγκόσμια κοινωνία τους κινδύνους που αναδύονται για την δημοκρατία και τόσο τα ατομικά όσο και τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Θα μπορέσει Ο κλάδος της παγκόσμιας υγείας, να προσφέρει λύσεις σε κοινωνικό-οικονομικές, πολιτικές, ακόμη και πολιτισμικές πραγματικότητες που θα επηρεαστούν από τις επιπτώσεις της πανδημίας, και θα διαμορφώσουν τους κοινωνικούς προσδιοριστές της υγείας

- Πως θα αντιμετωπίσουμε ως παγκόσμια κοινότητα την μείωση του ΑΕΠ και τις δημοσιονομικές επιπτώσεις (αύξηση χρέους) παγκοσμίως; Με την κατάσταση να ευνοεί της αύξηση των ανισοτήτων[107] πως θα υπάρξει παγκόσμια υγεία σε ένα κόσμο ανισοτήτων;

Η προσφυγή σε έναν κοινό ορό ομπρελά «Διπλωματία της υγείας» περιορίζει τόσο τους νεολογισμούς όπως «διπλωματία της μάσκας» δίνει έμφαση στον ορισμό λόγω της σημαντικότητας του όρου υγεία, και σταματά την διαφορετική ερμηνεία που μπορεί να δίνεται ανά περιπτώσεις. Πέρα από πολιτικές ιδεολογίες η επίτευξη της παγκόσμιας υγείας και η αντιμετώπιση παγκόσμιας έκτασης έκτακτων αναγκών περνούν μέσα από τα δύσκολα μονοπάτια της διεθνούς διπλωματίας. Εκεί ως άλλοι τιτάνες και θεοί του Ολύμπου συγκρούεται η διεθνιστική αντίληψη ή οποία αποτελεί κλειδί στην επίλυση τέτοιων ζητημάτων, με τον εθνικισμό. Η επιδημία του covid-19 ανέδειξε τις αντιστάσεις των κρατών στην ειλικρινή ανά περιόδους συνεργασία και στην εσωστρέφεια. Το θετικό είναι ότι ως ανθρωπότητα πήραμε μια σειρά μηνυμάτων τα οποία οφείλουμε να αποκωδικοποιήσουμε. Με το φάντασμα του covid-19 ακόμη πάνω από τα κεφάλια μας, και την κλιματική αλλαγή να πλησιάζει επικίνδυνα έρχεται σιγά σιγά η ώρα για αποφάσεις που θα κλονίσουν συθέμελα τις παραδοσιακές δομές, όχι μόνο της Ευρώπης αλλά ολόκληρου του πλανήτη.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

1. Panels optimistic about health diplomacy - Fogarty International Center @ NIH [Internet]. Fogarty International Center. [cited 2020 Nov 8]. Available from: <https://www.fic.nih.gov:443/News/GlobalHealthMatters/Pages/Health-Diplomacy.aspx>
2. President Obama Remarks on the Ebola Outbreak | U.S. Embassy in Cote d'Ivoire [Internet]. [cited 2020 Dec 21]. Available from: <https://ci.usembassy.gov/president-obama-remarks-on-the-ebola-outbreak/>
3. Remarks by President Obama at U.N. Meeting on Ebola [Internet]. whitehouse.gov. 2014 [cited 2020 Dec 21]. Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/25/remarks-president-obama-un-meeting-ebola>
4. Ariansen AMS, Gloppen S, Rakner L, Johansson KA, Haaland ØA. Time for global health diplomacy. Lancet. 2020;395:1691–2.
5. Hotez PJ. “Vaccine diplomacy”: historical perspectives and future directions. PLoS Negl Trop Dis. 2014;8:e2808.
6. Vanderslott S, Marks T. Health diplomacy across borders: the case of yellow fever and COVID-19. J Travel Med. 2020;27.
7. Beaglehole R, Bonita R. What is global health? Global Health Action [Internet]. Taylor & Francis; 2010 [cited 2020 Sep 21];3. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2852240/>
8. Κοινωνικοί Προσδιοριστικοί Παράγοντες της Υγείας [Internet]. [cited 2020 Nov 12]. Available from: <http://www.hjn.gr/%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B3%CE%BF%CE%BD%CF%84/>
9. Anonymous. Global health [Internet]. Δημόσια υγεία - European Commission. 2016 [cited 2020 Nov 8]. Available from: https://ec.europa.eu/health/international_cooperation/global_health_en
10. Bozorgmehr K. Rethinking the “global” in global health: a dialectic approach. Global Health. 2010;6:19.
11. THE 17 GOALS | Sustainable Development [Internet]. [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://sdgs.un.org/goals>
12. Marmot M, Bell R. The Sustainable Development Goals and Health Equity. Epidemiology. 2018;29:5–7.

13. McBride B, Hawkes S, Buse K. Soft power and global health: the sustainable development goals (SDGs) era health agendas of the G7, G20 and BRICS. BMC Public Health. 2019;19:815.
14. International Human Rights Law and Abortion in Latin America [Internet]. [cited 2020 Nov 12]. Available from: https://www.hrw.org/legacy/backgrounder/wrd/wrd0106/index_old2384523.htm
15. Global Health Security Agenda [Internet]. Global Health Security Agenda. [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://ghsagenda.org/>
16. Amenhotep III - The Father of Diplomacy [Internet]. Daily News Egypt. 2010 [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://dailynewsegypt.com/2010/08/03/amenhotep-iii-the-father-of-diplomacy/>
17. Habermas J. The Postnational Constellation: Political Essays. MIT PRESS; 2001.
18. Europe and sovereignty: Reality, limits and outlook [Internet]. [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0410-europe-and-sovereignty-reality-limits-and-outlook>
19. Ikenberry G, Florini A. The Third Force: The Rise of Transnational Civil Society. Foreign Affairs. 2001;80:169.
20. 2.1: What Is Diplomacy? [Internet]. Social Sci LibreTexts. 2019 [cited 2020 Aug 27]. Available from: [https://socialsci.libretexts.org/Bookshelves/Sociology/Book%3A_International_Relations_\(McGlinchey\)/02%3A_Diplomacy/2.01%3A_What_Is_Diplomacy%3F](https://socialsci.libretexts.org/Bookshelves/Sociology/Book%3A_International_Relations_(McGlinchey)/02%3A_Diplomacy/2.01%3A_What_Is_Diplomacy%3F)
21. Modern Diplomacy: Across Levels, Actors and Tracks - Summer Schools in Europe [Internet]. [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://www.summerschoolsineurope.eu/course/14056/modern-diplomacy-across-levels-actors-and-tracks>
22. Tremml-Werner B, Goetze D. A Multitude of Actors in Early Modern Diplomacy. Journal of Early Modern History. Brill; 2019;23:407–22.
23. Zonova T. Public diplomacy and its actors [Internet]. [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/public-diplomacy-and-its-actors/>
24. Celebrity Diplomacy: Challenges and Opportunities | Wilson Center [Internet]. [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://www.wilsoncenter.org/event/celebrity-diplomacy-challenges-and-opportunities>
25. Castells M. The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science. SAGE Publications Inc; 2008;616:78–93.
26. Public diplomacy -- what it is and is not [Internet]. [cited 2021 Jan 10]. Available from: <http://www.publicdiplomacy.org/1.htm>
27. Diplomacy, Old and New | Foreign Affairs [Internet]. [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1945-01-01/diplomacy-old-and-new>

28. Soft Power, Hard Power and Public Diplomacy: Deputy Chief of Mission Robert B. Hilton's Remarks at BIDTI [Internet]. U.S. Embassy in Sri Lanka. 2018 [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://lk.usembassy.gov/soft-power-hard-power-and-public-diplomacy-deputy-chief-of-mission-robert-b-hiltons-remarks-at-bidti/>
29. Jr JSN. China's Soft Power Deficit. Wall Street Journal [Internet]. 2012 May 8 [cited 2021 Jan 14]; Available from: <https://online.wsj.com/article/SB10001424052702304451104577389923098678842.html>
30. Gómez-Díaz D. Cholera Pandemics, 1816-1861. 2008. p. vol. I/p.95-105.
31. cholera (pathology) :: Seven pandemics -- Britannica Online Encyclopedia [Internet]. [cited 2020 Nov 12]. Available from: <https://web.archive.org/web/20090627012745/http://www.britannica.com/EBchecked/topic/114078/c cholera/253250/Seven-pandemics>
32. Tomuschat C. The United Nations at Age Fifty: A Legal Perspective. Martinus Nijhoff Publishers; 1995.
33. Editors H com. League of Nations [Internet]. HISTORY. [cited 2020 Nov 16]. Available from: <https://www.history.com/topics/world-war-i/league-of-nations>
34. WHO | WHO history [Internet]. WHO. World Health Organization; [cited 2020 Nov 16]. Available from: http://www.who.int/global_health_histories/who_history/en/
35. Purposes - The World Health Organization (WHO) [Internet]. [cited 2020 Nov 16]. Available from: <https://www.nationsencyclopedia.com/United-Nations-Related-Agencies/The-World-Health-Organization-WHO-PURPOSES.html>
36. Lancaster C. Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics. Bibliovault OAI Repository, the University of Chicago Press. 2007;5.
37. Meyer W, Raimondos P. The Politics of Foreign Aid. 1999;
38. Boone P. Politics and the effectiveness of foreign aid. European Economic Review. 1996;40:289–329.
39. April 28 Prateek Agarwal, Am 2020 at 4:35. Foreign Aid [Internet]. Intelligent Economist. 2019 [cited 2020 Nov 16]. Available from: <https://www.intelligenteconomist.com/foreign-aid/>
40. The Two Sides of Aid Diplomacy [Internet]. USC Center on Public Diplomacy. 2010 [cited 2021 May 30]. Available from: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/two-sides-aid-diplomacy>
41. Kickbusch I, Silberschmidt G, Buss P. Global health diplomacy: the need for new perspectives, strategic approaches and skills in global health. Bulletin of the World Health Organization. 2007;3.

42. Adams V, Novotny TE, Leslie H. Global Health Diplomacy. *Medical Anthropology*. 2008;27:315–23.
43. Bond K. Commentary: * Health security or health diplomacy? Moving beyond semantic analysis to strengthen health systems and global cooperation. *Health Policy and Planning*. 2008;23:376–8.
44. Hunter A, Wilson L, Stanhope M, Hatcher B, Hattar M, Hilfinger Messias DK, et al. Global health diplomacy: an integrative review of the literature and implications for nursing. *Nurs Outlook*. 2013;61:85–92.
45. Lena Headey draws attention to desperation at Moria | Kathimerini [Internet]. [cited 2021 Jan 17]. Available from: <https://www.ekathimerini.com/238423/gallery/ekathimerini/in-images/lena-headey-draws-attention-to-desperation-at-moria>
46. Global Citizen And WHO Announce “One World,” A Lady Gaga-Curated Concert Special [Internet]. NPR.org. [cited 2021 Jan 17]. Available from: <https://www.npr.org/sections/coronavirus-live-updates/2020/04/06/828182746/global-citizen-and-who-announce-one-world-a-lady-gaga-curated-concert-special>
47. Refugees UNHCR for. Cate Blanchett [Internet]. UNHCR. [cited 2021 Jan 17]. Available from: <https://www.unhcr.org/cate-blanchett.html>
48. Katz R, Kornblet S, Arnold G, Lief E, Fischer JE. Defining Health Diplomacy: Changing Demands in the Era of Globalization. *Milbank Q*. 2011;89:503–23.
49. Brown MD, Bergmann JN, Novotny TE, Mackey TK. Applied global health diplomacy: profile of health diplomats accredited to the UNITED STATES and foreign governments. *Globalization and Health*. 2018;14:2.
50. Kadritzke N. Greece’s earthquake diplomacy [Internet]. *Le Monde diplomatique*. 2000 [cited 2021 Jan 18]. Available from: <https://mondediplo.com/2000/06/06greece>
51. Facebook [Internet]. [cited 2021 Jan 18]. Available from: <https://www.facebook.com/crisis.med.uoa.gr/photos/a.385192278280430/2151909878275319/>
52. Hotez PJ. Peace through vaccine diplomacy. *Science*. 2010;327:1301.
53. Hotez PJ. Russian–United States vaccine science diplomacy: Preserving the legacy. *PLoS Negl Trop Dis* [Internet]. 2017 [cited 2020 Aug 27];11. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5444589/>
54. WHO | Health as a Bridge for Peace - HUMANITARIAN CEASE-FIRES PROJECT (HCFP) [Internet]. WHO. World Health Organization; [cited 2020 Nov 19]. Available from: https://www.who.int/hac/techguidance/hbp/cease_fires/en/
55. WHO | GAVI – The Global Alliance for Vaccines and Immunizations [Internet]. WHO. World Health Organization; [cited 2020 Nov 19]. Available from: https://www.who.int/workforcealliance/members_partners/member_list/gavi/en/

56. Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI) – GloPID-R [Internet]. [cited 2020 Nov 19]. Available from: <https://www.glopid-r.org/coalition-for-epidemic-preparedness-innovations-cepi/>
57. Kennedy J. How Drone Strikes and a Fake Vaccination Program Have Inhibited Polio Eradication in Pakistan: An Analysis of National Level Data. *International Journal of Health Services*. 2017;47:002073141772288.
58. Locke S. CIA says it's done with fake vaccination campaigns [Internet]. *Vox*. 2014 [cited 2020 Nov 19]. Available from: <https://www.vox.com/2014/5/19/5731834/the-cia-says-it-will-stop-doing-fake-vaccination-campaigns>
59. How the bin Laden Raid Put Vaccinators Under the Gun in Pakistan [Internet]. [cited 2020 Nov 19]. Available from: <https://www.nationalgeographic.com/news/2015/02/150225-polio-pakistan-vaccination-virus-health/>
60. Cuban Medical Internationalism and the Development of the Latin American School of Medicine - Robert Huish, John M. Kirk, 2007 [Internet]. [cited 2020 Nov 19]. Available from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0094582X07308119>
61. 2019. The U.S. Government and Global Health Security [Internet]. KFF. 2019 [cited 2020 Dec 31]. Available from: <https://www.kff.org/global-health-policy/issue-brief/the-u-s-government-and-global-health-security/>
62. €6 million in EU funding to support vaccine trials [Internet]. European Commission - European Commission. [cited 2020 Dec 31]. Available from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_5514
63. Ebola crisis: World Bank announces \$200m emergency fund. *BBC News* [Internet]. 2014 Aug 5 [cited 2020 Dec 31]; Available from: <https://www.bbc.com/news/world-africa-28652083>
64. Archived: WHO Timeline - COVID-19 [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://www.who.int/news/item/27-04-2020-who-timeline---covid-19>
65. Stock Market Crash of 1929 | Federal Reserve History [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: https://www.federalreservehistory.org/essays/stock_market_crash_of_1929
66. Beck T, Wagner W. National policies in a global pandemic [Internet]. *VoxEU.org*. 2020 [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://voxeu.org/article/national-policies-global-pandemic>
67. Habib H. Has Sweden's controversial covid-19 strategy been successful? *BMJ* [Internet]. British Medical Journal Publishing Group; 2020 [cited 2020 Nov 20];369. Available from: <https://www.bmj.com/content/369/bmj.m2376>
68. Sweden's gamble | *Science* [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://science.sciencemag.org/content/370/6513/159.summary>
69. Nicola M, Sohrabi C, Mathew G, Kerwan A, Al-Jabir A, Griffin M, et al. Health policy and leadership models during the COVID-19 pandemic: A review. *Int J Surg*. 2020;81:122–9.

70. Winter L. Data fog: Why some countries' coronavirus numbers do not add up [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://www.aljazeera.com/features/2020/6/17/data-fog-why-some-countries-coronavirus-numbers-do-not-add-up>
71. Center WBSS. Closing Borders and Stopping the COVID-19 Virus: WHO & EU Were "Fatally Mistaken" [Internet]. SciTechDaily. 2020 [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://scitechdaily.com/closing-borders-and-stopping-the-covid-19-virus-who-eu-were-fatally-mistaken/>
72. Coronavirus: Travel restrictions, border shutdowns by country | Asia | Al Jazeera [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://www.aljazeera.com/news/2020/6/3/coronavirus-travel-restrictions-border-shutdowns-by-country>
73. 21 countries send aid to coronavirus-hit China [Internet]. armenpress.am. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://armenpress.am/eng/news/1003716/>
74. Timeline: WHO's COVID-19 response [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/interactive-timeline>
75. UNSDG | United Nations Comprehensive Response to COVID-19: Saving Lives, Protecting Societies, Recovering Better [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://unsdg.un.org/resources/united-nations-comprehensive-response-covid-19-saving-lives-protecting-societies>
76. Jaworsky BN, Qiaoan R. The Politics of Blaming: the Narrative Battle between China and the US over COVID-19. J OF CHIN POLIT SCI [Internet]. 2020 [cited 2020 Nov 20]; Available from: <https://doi.org/10.1007/s11366-020-09690-8>
77. Relations between China and America are infected with coronavirus. The Economist [Internet]. 2020 Mar 26 [cited 2020 Nov 20]; Available from: <https://www.economist.com/united-states/2020/03/26/relations-between-china-and-america-are-infected-with-coronavirus>
78. Phillips T. Bolsonaro's son enrages Beijing by blaming China for coronavirus crisis. The Guardian [Internet]. 2020 Mar 19 [cited 2020 Nov 20]; Available from: <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/19/coronavirus-bolsonaro-son-china-row>
79. Gibson J. COVID-19 Aggravates an Already Tense Korea-Japan Relationship [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://thediplomat.com/2020/03/covid-19-aggravates-an-already-tense-korea-japan-relationship/>
80. Oil Prices Go Negative. The Industry Will Never Be the Same | Time [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://time.com/5824263/coronavirus-negative-oil-prices-consolidation/>
81. Iran Says Coronavirus Is Plot By United States and Israel [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://foreignpolicy.com/2020/03/19/iran-irgc-coronavirus-propaganda-blames-america-israel/>
82. Costa Rica advierte efectos regionales por manejo de covid-19 en Nicaragua | CNN [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://cnnespanol.cnn.com/2020/05/16/alerta-costa-rica-advierte-de-efectos-regionales-por-manejo-de-covid-19-en-nicaragua/>

83. Coronavirus: Russian spies target Covid-19 vaccine research - BBC News [Internet]. [cited 2020 Nov 20]. Available from: <https://www.bbc.com/news/technology-53429506>
84. Kenya receives medical supplies from China's Jack Ma to fight COVID-19 pandemic - Xinhua | English.news.cn [Internet]. [cited 2020 Nov 21]. Available from: http://www.xinhuanet.com/english/2020-03/24/c_138913028.htm
85. Ethiopia receives Jack Ma's coronavirus donation to Africa [Internet]. [cited 2020 Nov 21]. Available from: <https://www.atta.travel/news/2020/03/ethiopia-receives-jack-mas-coronavirus-donation-to-africa/>
86. Toosi N. 'Lord of the Flies: PPE Edition': U.S. cast as culprit in global scrum over coronavirus supplies [Internet]. POLITICO. [cited 2021 Jan 17]. Available from: <https://www.politico.com/news/2020/04/03/ppe-world-supplies-coronavirus-163955>
87. Fuchs A, Kaplan L, Kis-Katos K, Schmidt SS, Turbanisch F, Wang F. China's mask diplomacy: Political and business ties facilitate access to critical medical goods during the coronavirus pandemic [Internet]. VoxEU.org. 2020 [cited 2020 Nov 21]. Available from: <https://voxeu.org/article/china-s-mask-diplomacy>
88. Verma R. China's 'mask diplomacy' to change the COVID-19 narrative in Europe. Asia Eur J. 2020;18:205–9.
89. Aid from China and the U.S. to Latin America Amid the COVID-19 Crisis | Wilson Center [Internet]. [cited 2020 Nov 21]. Available from: <https://www.wilsoncenter.org/aid-china-and-us-latin-america-amid-covid-19-crisis>
90. Brodeur A, Baccini L, Weymouth S. How COVID-19 led to Donald Trump's defeat [Internet]. The Conversation. [cited 2021 May 30]. Available from: <http://theconversation.com/how-covid-19-led-to-donald-trumps-defeat-150110>
91. politics DCC covers, recovery including the C-19, News for N. Trump blasts Covid relief bill just passed by Congress, demands changes [Internet]. NBC News. [cited 2021 May 30]. Available from: <https://www.nbcnews.com/politics/congress/congress-vote-second-covid-19-relief-package-n1251966>
92. Trump urges Congress to amend "wasteful" coronavirus aid bill. BBC News [Internet]. 2020 Dec 23 [cited 2021 May 30]; Available from: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55420366>
93. Novel Coronavirus (COVID-19) [Internet]. 2020 [cited 2020 Dec 9]. Available from: <https://www.usaid.gov/coronavirus>
94. The U.S. Response to the Global Pandemic [Internet]. USGLC. [cited 2020 Dec 9]. Available from: <https://www.usglc.org/coronavirus/us-response/>
95. Crowley M, Jakes L. Trump's 'Disaster Diplomacy' Has So Far Had Few Results. The New York Times [Internet]. 2020 Mar 26 [cited 2021 Apr 29]; Available from: <https://www.nytimes.com/2020/03/26/us/politics/coronavirus-diplomacy-iran-korea.html>

96. Η διπλωματία της πανδημίας... | Foreign Affairs - Hellenic Edition [Internet]. [cited 2021 Jan 9]. Available from: <https://www.foreignaffairs.gr/articles/72964/mersileia-anastasiadoy-kai-minas-lyristis/i-diplomatia-tis-pandimias%E2%80%A6?page=show>
97. Forrest M. Trudeau warns U.S. against denying exports of medical supplies to Canada [Internet]. POLITICO. [cited 2021 Jan 17]. Available from: <https://www.politico.com/news/2020/04/03/3m-warns-of-white-house-order-to-stop-exporting-masks-to-canada-163060>
98. Andy Blatchford. Trump's moves to hold medical supplies tip Trudeau to China [Internet]. POLITICO. [cited 2021 Jan 17]. Available from: <https://www.politico.com/news/2020/04/04/coronavirus-canada-trudeau-china-164969>
99. Delhi April 7 MSN, April 7 2020 UPDATED: 1st 2020 17:53. Is India ready to export hydroxychloroquine to US? What do drugmakers say [Internet]. India Today. [cited 2021 Jan 17]. Available from: <https://www.indiatoday.in/india/story/is-india-ready-to-export-hydroxychloroquine-to-us-what-do-drugmakers-say-1664281-2020-04-07>
100. Facebook, Twitter, options S more sharing, Facebook, Twitter, LinkedIn, et al. India says it will ship hydroxychloroquine to U.S. after Trump threatens retaliation [Internet]. Los Angeles Times. 2020 [cited 2021 Jan 17]. Available from: <https://www.latimes.com/world-nation/story/2020-04-07/india-ship-hydroxychloroquine-u-s>
101. Loconsole D, Caselli D, Centrone F, Morcavallo C, Campanella S, Aricò M, et al. SARS-CoV-2 Infection in Children in Southern Italy: A Descriptive Case Series. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17.
102. Nikolova A. Russian COVID-19 aid to Italy: PR stunt or covert operation? [Internet]. www.euractiv.com. 2020 [cited 2021 Jan 9]. Available from: <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/russian-covid-19-aid-to-italy-pr-stunt-or-covert-operation/>
103. Welle (www.dw.com) D. COVID-19: China steps in to help Italy battle the virus | DW | 24.03.2020 [Internet]. DW.COM. [cited 2021 Jan 9]. Available from: <https://www.dw.com/en/covid-19-china-steps-in-to-help-italy-battle-the-virus/a-52901560>
104. European solidarity in the face of COVID-19 - Ministry for Europe and Foreign Affairs [Internet]. [cited 2020 Dec 9]. Available from: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/europe/news/article/european-solidarity-in-the-face-of-covid-19>
105. Twelfth General Programme of Work 2014–2019: not merely the absence of disease [Internet]. [cited 2020 Dec 10]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/gpw-2014-2019>
106. COVID-19 Is Smoke and Mirrors—What Matters Is International Law | Think Global Health [Internet]. Council on Foreign Relations. [cited 2020 Dec 10]. Available from: <https://www.thinkglobalhealth.org/article/covid-19-smoke-and-mirrors-what-matters-international-law>
107. Get the Facts on Inequality and Covid-19 [Internet]. Inequality.org. [cited 2021 May 23]. Available from: <https://inequality.org/facts/inequality-and-covid-19/>